

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Etnografický výzkum subkultury: motorkáři

2015	Veronika Dobrovolná
------	---------------------

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika DOBROVOLNÁ
Osobní číslo: H128007
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Etnografický výzkum subkultury: motorkáři

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS „Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách“ (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovědního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na zjištění a pochopení chování, postojů, hodnot, vkusu a názorů členů subkultury, jak vznikají a jak se vyvíjejí v čase.
- na sledování jednotlivých aktivit členů.
- na obsah a formu myšlení, interakce a sociálních praktik jednotlivců.

Součástí práce bude kvalitativní výzkum s empirickou složkou, zaměřený na získání celkového obrazu motorkářské subkultury.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARGER, R. Svoboda kréda ze silnice. Praha : Talpress, 2006.

BROŽ, V., VESELÝ, K., SOUČEK, T. Kmeny. Praha : Bigg Boss & Yinachi, 2011.

DAVE, N. Legenda o motorkářích mimo zákon. Žďár nad Sázavou : Sowulo Press, 2010.

DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. Sociologie životního stylu. Plzeň : Aleš Čeněk, 2008.

FISCHER, S., ŠKODA, J. Sociální patologie : Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. 1.vyd. Praha : Grada Publishing, 2009.

GIDDENS, A. Sociologie. Praha : Argo, 1999.

HEDBIGE, D., TŮMA, K. Subkultura a styl. Praha : Dauphin, 2012.

HENDL, J. Kvalitativní výzkum. Praha : Portál, 2008.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michal Vavřík, Ph.D.

Katedra společenských věd

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

Mgr. Michal Vavřík, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 27.4.2015

Dalivalo
.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce na téma Etnografický výzkum subkultury: motorkáři se zabývá, jak vyplývá z jejího názvu, jednou ze subkultur, která se objevila v období po druhé světové válce – subkulturou motorkářů. V teoretické části práce jsou nejprve objasněny pojmy „kultura“ a „subkultura“. Poté jsou motorkáři charakterizováni z hlediska demografického. Následuje specifikace motorkářů jako subkultury (jejich historie, symbolika aj.). Praktická část shrnuje výsledky kvalitativního výzkumu, který byl v subkultuře motorkářů proveden. Tento výzkum byl proveden jako etnografický, přičemž jeho cílem bylo postihnout hlavní charakteristiky této subkultury.

Klíčová slova:

Kultura, subkultura, motorkáři, symbolika motorkářů, styl subkultury motorkářů.

ABSTRACT

The bachelor degree thesis entitled „Ethnographic Research of the Biker Subculture“ deals, as the title implies, with one of the subcultures that appeared after the second world war – that of the bikers. The theoretical part of the thesis defines the concepts of „culture“ and „subculture“ and is followed by a demographic characteristic of the bikers. Then bikers are specified as a subculture (their history, symbols, etc.). The practical part summarises results of a qualitative research held in the biker subculture. The research was held as ethnographic with the objective of embracing the main characteristics of the subculture.

Keywords:

Culture, subculture, bikers, bikes symbols, biker subculture style.

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 POJMY „KULTURA“ A „SUBKULTURA“	12
1.1 POJEM „KULTURA“	12
1.2 POJEM „SUBKULTURA“	15
2 DEMOGRAFIE MOTORKÁŘŮ	19
2.1 CHARAKTERISTIKA MOTORKÁŘŮ PODLE VĚKU	19
2.2 CHARAKTERISTIKA MOTORKÁŘŮ PODLE POHLAVÍ.....	22
3 MOTORKÁŘSTVÍ JAKO SUBKULTURA	24
3.1 HISTORIE MOTORKÁŘSTVÍ	24
3.2 MOTORKÁŘSKÉ SYMBOLY	27
3.3 STYL SUBKULTURY	32
3.3.1 Image motorkářů	32
3.3.1.1 Oblečení motorkářů	33
3.3.1.2 Tetování	34
3.3.1.3 Motocykly	34
3.3.2 Argot motorkářů	34
3.3.3 Vystupování motorkářů	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 SUBKULTURA MOTORKÁŘŮ VE SVĚTLE EMPIRICKÝCH ZJIŠTĚNÍ.....	41
4.1 CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÁ OTÁZKA	41
4.2 STRATEGIE VÝZKUMU	41
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	42
4.3.1 Metody výběru	43
4.3.2 Etické otázky	43
4.4 METODY SBĚRU DAT	44
4.4.1 Rozhovory s návodem	45
4.4.2 Zúčastněné pozorování	46
4.4.3 Motorkářské dokumenty	47
4.5 METODY ANALÝZY A INTERPRETACE DAT	47
4.5.1 Rozhovor s návodem	47
4.5.2 Zúčastněné pozorování	48
4.5.3 Motorkářské dokumenty	48
4.5.4 Metoda syntézy a interpretace údajů	48
4.6 POPIS ANALÝZY DAT.....	48
4.6.1 Rozhovory s návodem	48
4.6.2 Zúčastněné pozorování	49
4.6.3 Motorkářské dokumenty	50
4.7 INTERPRETACE ANALÝZY.....	51
4.7.1 Vztahy v rámci subkultury motorkářů.....	51
4.7.2 Způsoby řešení vzniklých konfliktů	52

4.7.3	Hodnoty uznávané motorkáři.....	53
4.7.4	Způsob trávení volného času motorkáři.....	54
4.7.5	Vztah motorkářů ke zbytku populace.....	54
4.7.6	Postoj motorkářů k normám většinové společnosti.....	55
4.7.7	Vnímání tzv. jednoprocenních ze strany motorkářů.....	56
ZÁVĚR.....		57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....		63
SEZNAM TABULEK.....		64

ÚVOD

Subkultury vždy přitahují z nejrůznějších důvodů pozornost příslušníků běžné populace. Nejinak tomu je i v případě subkultury motorkářů, která je předmětem této bakalářské práce. V souvislosti se subkulturou motorkářů je možno se ve společnosti setkat s negativními názory a pohledy na příslušníky této subkultury – na motorkáře. Většinová společnost vnímá motorkáře jako jedince arogantní, agresivní či drzé. Běžní občané se k motorkářům staví nezřídka s despektem, přičemž nechápou, proč motorkáři jezdí na motocyklech. Ježdění na nich totiž považují za nadměrně riskantní a tím i nebezpečné. Na základě těchto názorů považují ježdění na motorkách za zbytečné hobby, které stojí nemalé peníze. Kromě toho jsou většinovou společností motorkáři obecně vnímáni za nezodpovědné blázny, kteří hazardují se svým životem a ve svém životním stylu preferují alkohol, drogy a násilí. Nabízí se však otázka, zda jsou motorkáři skutečně takoví, nebo zda se jedná o obraz, který si většina příslušníků majority vytvořila především pod vlivem různých mediálních sdělení (např. filmů zejména hollywoodské provenience ze 70. a 80. let minulého století).

Autorka této práce si téma související s motorkáři zvolila ze dvou důvodů. Tím prvním je fakt, že se jí motocykly líbí již od útlého věku, dále pak skutečnost, že její přítel je motorkář. Vzhledem k uvedenému je jí tak problematika subkultury motorkářů do jisté míry známá a tím i blízká.

Cílem této práce je objasnit nejprve pojem „kultura“ a v návaznosti na něj pak pojem „subkultura“, charakterizovat demografii motorkářů a motorkářství jako subkulturu. V empirické části je pak cílem podrobnější etnografický popis a získání celkového obrazu subkultury motorkářů.

Struktura práce se pak odvíjí od těchto cílů. V první kapitole je nejprve specifikován pojem „kultura“ a následně je definován i pojem „subkultura“, který je možno považovat za stěžejní kategorii této práce. Ve druhé kapitole je podána demografie motorkářů - charakteristika motorkářů podle věku a podle pohlaví. Jádro teoretické části pak tvoří třetí kapitola, která pojednává o motorkářství jako o subkultuře. Součástí této kapitoly je i pasáž o historii motorkářství, která umožňuje lépe pochopit současný stav tohoto fenoménu. Čtvrtá kapitole je pak totožná s empirickou částí práce. Je zde vysvětlena metodologie provádění empirického šetření a následně prezentovány jeho výsledky.

Při zpracování práce bylo možno vycházet jednak z monografií, jednak z internetových zdrojů, které byly zejména pro třetí kapitolu v zásadě nepostradatelné. Pokud k teorii kul-

tury i k teorii subkultury existuje poměrně velké množství monografií, zcela odlišná situace je u monografií o motorkářích. Zde se jedná především o překlady zahraničních publikací (zejména z USA), u kterých je možno předpokládat, že nemusí vždy korespondovat se zdejší realitou motorkářské subkultury. K těmto zahraničním publikacím patří knihy Barger a Nicholse.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POJMY „KULTURA“ A „SUBKULTURA“

Pojmy „kultura“ i „subkultura“ náleží k často používaným termínům v rámci vědeckého diskurzu. První z uvedených pojmů patří i k frekventovaně používaným výrazům v běžné laické mluvě. Pod pojmem „kultura“ bývá zahrnována celá řada fenoménů – filozofie, specifický jazyk, morálka, náboženství, právo, technika, potřeby, umění, znalosti, stejně jako móda a (spotřební) vzorce chování. Kultura představuje společný soubor zmíněných znaků, které jsou charakteristické pro určitou skupinu lidí, pro určitou pospolitost či společnost. Subkulturu je možno naproti tomu chápat jako jistou „kulturu v kultuře“, jako cosi, co je podstatně odlišné od běžných specifických vzorců majoritní kultury. Jako taková je subkultura propojena vlastním souborem kulturních prvků.

1.1 Pojem „kultura“

Pojem „kultura“ má svůj etymologický původ v latinském výrazu *cultūra*, který se používal ve významu pěstování, vzdělávání či zušlechťování.¹ V současnosti se v obecné rovině pod kulturou rozumí souhrn duchovních a materiálních hodnot, které byly a jsou lidstvem utvářeny v průběhu celé jeho historie. Kultura subsumuje hodnoty duchovní (tj. duchovní kulturu jakožto soubor výsledků činnosti lidské společnosti v oblastech vědy, umění a společenského života) i materiální (tj. kulturu materiální coby soubor materiálních hodnot lidské společnosti, které byly vytvořeny především výrobní činností, zkušenostmi, nástroji, technikou apod.).²

O kultuře je možno dále uvést, že je složitým společenským fenoménem a procesem. Vzhledem k této skutečnosti bývá i různě vymezována. Kultura současně tvoří předmět zájmu celé řady vědních oborů. Namátkou je možno uvést sociologii, psychologii, sociální psychologii, pedagogiku, archeologii, kulturní antropologii, etnologii, etnografii ale i další. Přímou studiem a interpretací kultury se zabývá vědní obor, který je označován jako kulturologie. Vymezení pojmu „kultura“ se, co se týká šíře a úhlu pohledu, velmi odlišuje. Uvedené je ovlivňováno jednak daným oborem, jednak příslušností toho kterého autora k určité národnosti a kulturní tradici.³

¹ REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012, s. 333 a 334.

² KRAUS, J. a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. 1. vyd. Praha: Academia, 2005, s. 458.

³ GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992, s. 198 až 204.

Termín „kultura“, který bývá definován v nejrůznějších rovinách z různých pohledů a východisek, měl původně vztah k oblasti zemědělství. Později začal být používán ve smyslu „kultury ducha“, načež začal být uplatňován i jako termín vymezující sféru lidského vzdělávání. Současná koncepce pojímá kulturu jakožto sféru hodnot, jež se spolupodílí na kultivaci jedince i na rozvoji společnosti jako celku.⁴ „Kultura je jedna z centrálních kategorií společenských věd, ve svém nejšířším pojetí vyjadřuje specificky lidský způsob organizace realizace rozvoje činnosti, objektivovaný ve výsledcích fyzické a duševní práce.“⁵

Již v antice vystupoval pojem „kultura“ coby hodnotící pojem, jenž byl vázán na osobnost, poněvadž vlivem jejího působení se jedinec povznáší k vyšší formě individuální i sociální identity. Kultura byla na jedné straně pojímána coby kultivace člověka (*cultura animi*), na straně druhé pak jako kultivace přírody (*agri cultura*). Vždy však kultura vystupuje jakožto aktivní lidská činnost. Počínaje 19. stoletím docházelo k vývoji pojmu „kultura“ v rámci dvou paralelních linií. Počátek první linie je spjat s německou klasickou filozofií. Její představitelé pokračovali v rozpracovávání filozofické roviny pojmu „kultura“. Na počátku druhé linie stáli zprvu práce historiků. Zástupci této linie vytvořili v polovině 19. století pestrou paletu pohledů na kulturu, které vyvěraly z rodící se antropologie, archeologie, etnografie a etnologie. Během minulého století pronikl antropologický pojem „kultura“ do kategoriálního aparátu celé řady vědních oborů (např. archeologie, prehistorie, etnografie, etnologie, sociální a kulturní antropologie, sociologie, psychologie aj.). Při vzniku jakékoliv nové antropologické školy se objevilo nové vymezení pojmu „kultura“, přičemž nově vzniknuvší antropologická škola tímto krokem usilovala o specializaci antropologického zkoumání, popřípadě o redefinici tohoto pojmu v rámci nového vědeckého paradigmatu. K těmto novým teoriím je možno uvést, že byly cenným příspěvkem k poznání člověka a kultury. Na druhé straně však vyvstala potřeba sjednotit rozdílné přístupy a díky tomu vytvořit jednotný výklad pojmu „kultura“. O uskutečnění tohoto cíle se pokusili v polovině 20. století např. američtí antropologové. Současné výzkumy osobnosti a kultury jsou mezioborovou oblastí, která je průsečíkem sociální psychologie, psychologie osobnosti, psychologické antropologie, sociologie kultury, psycholingvistiky, srovnávací pedagogiky atp.

⁴ PETRUSEK, M. a kol. *Velký sociologický slovník. 1, A-O*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996, s. 547.

⁵ SOUKUP, V., VODÁKOVÁ, A., HRDÝ, L. *Sociální a kulturní antropologie*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, s. 65.

Přestože studium kultury probíhá celou řadu let na veškerých úrovních velmi intenzivně, doposud se nepodařilo všechny přístupy a poznatky sjednotit.⁶

Velký psychologický slovník (2010) specifikuje kulturu jakožto souhrn informací, který je tvořen soubory principů, pravidel, mravů a způsobů interakce uvnitř skupiny nebo společnosti a výtvorů lidí. K jejímu předávání dochází výlučně negeneticky, tzn. prostřednictvím učení.⁷ Sollárová z psychologického pohledu charakterizuje kulturu jako prostředí, do něhož jedince přichází po svém narození. Toto prostředí je komplexem životních podmínek, jež na každého člověka kladou specifické požadavky na jeho adaptaci.⁸ Tímto komplexem je právě kultura, jež je nositelem bio-psycho-sociálních podmínek coby souhrnu veškerých společensky užitečných výsledků lidské práce, souhrn materiálních i nemateriálních společností uznávaných hodnot.⁹

V sociologii je předmětný pojem vymezován do jisté míry odlišně od dosud uváděných vymezení. Zde se o kultuře hovoří v souvislosti se skupinou, poněvadž kultura je ve společnosti předávána prostřednictvím interakce jejích členů. Jandourek k tomuto uvádí: „Díky tomu, že lidé mají společné zkušenosti, mluví, naslouchají, sledují dění, mohou si předávat skupinové hodnoty a přesvědčení a poznávat, co se od nich očekává jako normální jednání v dané situaci. Kultura vytváří soudržný systém, jehož části k sobě nejsou přiřazeny nahodile a libovolně. Znamená to také, že když se změní jeden prvek, změní se rovněž celá řada ostatních. (...) Ačkoliv se ve společnosti mnoho hodnot může lišit, vždy v ní najdeme jakési základní hodnoty – **core values** –, které ji drží pohromadě.“¹⁰ Jandourek zmiňuje i roviny kultury, které jsou z pohledu řešeného tématu relevantní. Vymezuje přitom kulturu národní, mezinárodní (nadnárodní) i subkulturu. O nadnárodní kultuře uvádí, že není svázána s hranicemi jednoho národa.¹¹

Jestliže vyjdeme z dosud uvedeného, pak je možno uzavřít, že kultura je komplexem jak duchovních, tak i materiálních hodnot utvářených lidstvem v průběhu jeho historického

⁶ MALINA, J. a kol. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, c2009, s. 19 a násl.

⁷ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 275.

⁸ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (eds.) a kol. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008, s. 58.

⁹ STRMEŇ, L., RAISKUP, J. Ch. *Výkladový slovník odborných výrazů používaných v psychologii a v jejích příbuzných a hraničních vedných odborech*. 1. vyd. Bratislava: Iris, c1998.

¹⁰ JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 179.

¹¹ Tamtéž, s. 180.

vývoje. Vzhledem k této skutečnosti se kultura projevuje ve všech oblastech lidské činnosti. Tyto projevy mohou nabývat některé z níže uvedených podob:

- lidská práce (kulturní artefakty);
- sociokulturní regulativy;
- ideje (kognitivní i symbolické);
- sociální instituce.

Za kulturní artefakty jsou považovány materiální výtvořiny činnosti (práce) lidí. Sociokulturní regulativy jsou sociální normy, pravidla, hodnoty a vzory lidského chování. Za ideje je třeba považovat nejrůznější nemateriální cíle, vize, hodnoty a představy lidí (patří se např. filozofie, náboženství či věda). Sociální instituce je možno charakterizovat jako nadosobní, relativně ustrnulé a koordinované komplexy normativně ustanovených interpersonálních vztahů a řešení životních problémů, které se opakují. Společnost instituce respektuje, poněvadž sehrávají nezanedbatelnou roli při udržení existence daného sociálního celku či jeho části. Takovým celkem může být např. stát, náboženství, školství, manželství nebo rodina, ale i korupce, prostituce a řada jiných.¹² Zmíněný celistvý systém významů, hodnot a společenských norem se vztahuje na kteréhokoliv člena dané společnosti, přičemž dochází k jeho předávání dalším generacím. Jedná se o komplexní souhrn sdílených a společensky předávaných vzorců chování, myšlení a vnímání.

1.2 Pojem „subkultura“

Pojmu „subkultura“ (angl. *subculture*) bývá velmi často užíváno pro skupiny, které jsou tvořeny převážně mladými lidmi, jejichž příslušníci se od zbytku „normální a konformní“ populace odlišují svým image, životním stylem, zastávanými postoji a uznávanými hodnotami. To ovšem samo o sobě neznamená, že je jejich okolí hodnotí spíše negativně a stejně tak je přijímá. Zpravidla tomu ale tak je a příslušníci subkultury jsou ze strany majority vnímáni jakožto výstřední, nepřizpůsobiví, revoltující proti komukoliv a čemukoliv, v některých případech i jako agresivní a deviantní.

Zmíněný pojem bývá nejčastěji používán k označení komplexní kategorie „vnořené“ do širší kultury. Bývá jej však používáno i ve smyslu kontrakultury, kterou lze vymezit coby

¹² DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 28.

subkulturu, která neguje část hodnot uznávaných majoritní společností. Za významný a dominantní znak subkultury je třeba považovat to, že se (v řadě případů cílevědomě) odlišuje od většinové kultury. Míra, v jaké se subkultura odlišuje od dominantní kultury, se odvíjí od nejrůznějších faktorů. Může jít např. o věk, náboženství, národnost, povolání, sociální status, zájmy ale i o další faktory. Podat přesnou definici pojmu „subkultura“ je v důsledku pestrosti a velkého množství přístupů ke studiu tohoto fenoménu takřka nemožné. Vzhledem k této skutečnosti je možno se v odborné literatuře setkat s celou řadou různých vymezení, jež se odlišují orientací na určité znaky a charakteristiky subkultur. Následující výčet definic je tak pouze demonstrativní a nepretenduje na úplnost. Jeho cílem je jednak poukázat na pestrost pojetí předmětného pojmu, jednak položit základ pro formulaci vlastní pracovní definice pojmu „subkultura“, s níž bude v dalším průběhu pracováno.

Matoušek k pojmu „subkultura“ uvádí, že se jedná o „Soubor specifických norem, hodnot, vzorců chování, které určují životní styl určité skupiny.“¹³ K tomuto vymezení, jehož základ tvoří soubor specifických norem, hodnot a vzorců chování, zmíněný autor doplňuje, že životní styl subkultury se zřetelně odlišuje od stylu života v širším společenství, do něhož ovšem příslušníci subkultury tak jako tak patří. Zvláštní a důležitou roli v životním stylu subkultury sehrávají jazykový kód, způsob úpravy zevnějšku, druh preferovaného zaměstnání či způsob trávení volného času. Za zvláštní typ subkultury Matoušek považuje tzv. kontrakulturu, jež vytváří takové normy, hodnoty a vzorce chování, které jsou diametrálně odlišné od těchž znaků dominantní kultury. Tento fakt ovšem neznamená, že kontrakultura musí být orientována proti majoritní společnosti, neboť v některých případech k ní vytváří alternativní životní styl.¹⁴ Rovněž Matoušek ve svém vymezení akcentuje skutečnost, že příslušníci subkultury přes své odlišnosti tvoří součást majoritní společnosti. Dále zmiňuje i hlavní komponenty životního stylu příslušníků subkultury, kterými se zejména odlišují od stejných charakteristik životního stylu příslušníků dominující kultury.

Jandourek pod pojmem „subkultura“ rozumí „... kulturu dílčí skupiny, která se více nebo méně odlišuje od převládající kultury většinové a „oficiální“ kultury. Příslušníci skupiny se mohou odlišovat sociálním postavením, věkem, povoláním nebo regionem (např. venkov a

¹³ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2008, s. 217.

¹⁴ Srovnej tamtéž.

metropole). Škála projevů vyjadřujících distanci od převládající kultury je široká, od drobných změn až k radikálnímu popření (pak se mluví o kontrakultuře). Subkultura ale od dominantní kultury nikdy není zcela izolována.¹⁵ Jandourek tedy pojem „subkultura“ chápe jako skupinu lidí odlišujících se určitým znakem od majoritní populace, která je ve větší či menší míře zakotvena v dané kultuře.

Ve *Velkém psychologickém slovníku* (2010) je subkultura pojímána jakožto kultura, jež se svými hodnotami, které uznává a zastává, odlišuje od dominantní kultury, jejíž je ovšem součástí.¹⁶ Zde je tedy pod subkulturou míněna „kultura v kultuře“, která se od dominující kultury odlišuje specifickými hodnotami. Barker konstatuje, že subkultury sestávají ze skupin jedinců, kteří sdílejí specifické normy a hodnoty, čímž se odlišují od majoritní či mainstreamové společnosti. Právě tyto specifické normy a hodnoty nabízejí těmto jedincům mapy významů, jež jim činí svět srozumitelný.¹⁷ Rovněž v tomto pojetí jsou pojítkem příslušníků subkultury specifické sdílení normy a hodnoty, jejichž prostřednictvím se orientují v okolním světě.

Mareš, Smolík a Suchánek k subkultuře uvádějí, že tato je mnohdy definována prostředím, které je tolerantní k vykonávání toho, co majorita shledává jako deviantní, popřípadě co deviantní v souladu s platnou legislativou je. V takovém případě je subkultura zbytkem společnosti v přijatelnějších případech odsuzována, odmítána či stavěna do podřadné pozice, v krajních případech pak může být i objektem nenávistných postojů a útoků. Jestliže není subkultura v očích zbytku společnosti přímo považována za deviantní, pak bývá vnímána aspoň jakožto odlišující se a jinaká.¹⁸ Tito autoři se dále věnují i působení subkultury na mládež, která právě v subkultuře může nacházet prostor pro interakci a sdílení hodnot s podobně většinově „nepřizpůsobivými“ jedinci. Svoji roli zde sehrává i pocit ochrany před možným odsouzením ze strany ostatních členů společnosti, jakož i možnost kompenzace nenaplněného statusu v majoritní společnosti. Subkultura proto může přispět k uspokojení potřeby jedince někam patřit a zaujímat zde řádné postavení.¹⁹

¹⁵ JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 180.

¹⁶ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 560.

¹⁷ BARKER, CH. *Slovník kulturních studií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006.

¹⁸ MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004.

¹⁹ Viz tamtéž.

Smolík si v souvislosti se subkulturou všímá jejího stylu, tj. stylu subkultury. Tento považuje za důležitý aspekt subkultur, přičemž vypovídá o skupině a může být chápán jako symbol či znak.²⁰ Break (1990) a Thornton (1997) uvádějí, že styl se skládá z níže uvedených prvků:²¹

- Image – tj. vzhled, kam spadá oblékání, účes, nejrůznější doplňky nebo tetování.
- Vystupování – toto je tvořeno výrazem tváře, stylem chůze nebo postojem těla.
- Argot – je představován speciální slovní zásobou i způsobem, jímž je pronášena.

Na základě dosud uvedeného lze podat následující pracovní definici pojmu „subkultura“. Subkulturu lze vymezit jako kulturu skupiny jedinců, kteří jsou sice příslušníky dominující společnosti, avšak od této se odlišují sdílenými specifickými hodnotami, normami a vzorci chování. Kromě toho se mohou příslušníci subkultury od příslušníků převažující kultury odlišovat nejrůznějšími demografickými charakteristikami a životním stylem. V řadě případů subkultura umožňuje jedinci, který stojí na pokraji zájmu většinové společnosti, naplnit jeho potřebu po uznání a někam patřit.

²⁰ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 36.

²¹ Uvedeno dle SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 36.

2 DEMOGRAFIE MOTORKÁŘŮ

V předchozí kapitole bylo uvedeno, že subkultura se vedle sdílených specifických hodnot, norem a vzorců chování od dominující společnosti odlišují i některými demografickými charakteristikami. V této kapitole bude pojednáno právě o demografii motorkářů, tj. o jejich věkových charakteristikách a dále o pohlaví.

2.1 Charakteristika motorkářů podle věku

U motorkářů se věk promítá do výběru motocyklu, jakož i do stylu, jenž se k určitému typu motocyklu váže. Na výběr motocyklu má vliv příslušná legislativa, která je reprezentována zákonem č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o silničním provozu“). Z ustanovení § 83 odst. 1 zákona o silničním provozu přitom vyplývá, že řídičské oprávnění je možno udělit toliko osobě, jež dosáhla věku:

- a) 15 let – jde-li o skupinu AM – podle ustanovení § 80a odst. 1 písm. a) zákona o silničním provozu se do skupiny AM řadí motorová vozidla s konstrukční rychlostí nepřevyšující 45 km/h, a to dvoukolová motorová vozidla se zdvihovým objemem spalovacího motoru nepřevyšujícím 50 cm³ nebo s výkonem elektrického motoru do 4 kW, dále tříkolová motorová vozidla se zdvihovým objemem zážehového motoru nepřevyšujícím 50 cm³ nebo u jiných motorů s výkonem nejvýše 4 kW a čtyřkolová motorová vozidla o hmotnosti v nenaloženém stavu nejvýše 350 kg se zdvihovým objemem zážehového motoru nepřevyšujícím 50 cm³ nebo u jiných motorů s výkonem nejvýše 4 kW;
- b) 16 let – jde-li o skupinu A1 – v souladu s ustanovením § 80a odst. 1 písm. b) zákona o silničním provozu se do skupiny A1 řadí lehké motocykly s postranním vozíkem nebo bez něj o výkonu nejvýše 11 kW a s poměrem výkonu/hmotnosti nejvýše 0,1 kW/kg a se zdvihovým objemem spalovacího motoru nepřevyšujícím 125 cm³ a tříkolová motorová vozidla o výkonu nejvýše 15 kW;
- c) 18 let – jde-li o skupinu A2 – na základě ustanovení § 80a odst. 1 písm. c) zákona o silničním provozu se do skupiny A2 řadí motocykly s postranním vozíkem nebo bez něj s výkonem motoru nejvýše 35 kW a s poměrem výkonu/hmotnosti nejvýše 0,2 kW/kg, které nebyly upraveny z motocyklu s více než dvojnásobným výkonem;
- d) 24 let, jedná-li se o skupinu A – tato skupina motorových vozidel je vymezena v ustanovení § 80a odst. 1 písm. d) zákona o silničním provozu, podle něhož se sem

řadí motocykly s postranním vozíkem nebo bez něj a tříkolová motorová vozidla s výkonem převyšujícím 15 kW.

Ustanovení § 83 odst. 2 zákona o silničním provozu dále uvádí, že řidičské oprávnění pro skupinu A je možno udělit také osobě, jež dosáhla věku 21 let, je-li řidičské oprávnění omezeno pouze na tříkolová motorová vozidla, nebo věku 20 let, jestliže je tato osoba alespoň 2 roky držitelem řidičského oprávnění pro skupinu A2. Z ustanovení § 83 odst. 3 zákona o silničním provozu současně vyplývá, že osobě uvedené v předchozím odstavci pod písm. a) až c) je možno řidičské oprávnění k řízení motorových vozidel udělit toliko s písemným souhlasem jejího zákonného zástupce.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že motocykl nejnižší stanovené kubatury může řídit osoba, která dosáhla věku alespoň 15 let. Bez omezení může řídit motocykl (za předpokladu, že je držitelem řidičského oprávnění příslušné skupiny) osoba až od věku 24 let. Přes uvedené skutečnosti je ovšem možno se setkat s jedinci, kteří řídí motocykl kategorie, na kterou nemají oprávnění, tj. motocykl silnější. Na druhé straně však řada starších motorkářů jezdí na strojích nižších kubatur, ačkoliv mají oprávnění i na nejsilnější motocykly.

V následujícím výkladu budou motorkáři diferencováni do věkových kategorií odlišně od shora uvedeného členění vyplývajícího z příslušných ustanovení zákona o silničním provozu. Bude tomu tak z toho důvodu, neboť toto členění do věkových skupin je pro motorkáře více charakteristické a tím i relevantnější. Motorkáře je přitom možno dělit do následujících věkových kategorií, které se zpravidla vyznačují níže uvedenými charakteristikami:²²

- Motorkáři ve věku od 15 do 17 let – tato věková kategorie motorkářů se vyznačuje tím, že disponuje nejmenšími zkušenostmi, neboť motocykl řídí pouze krátkou dobu. Je však třeba uvést, že v současnosti nejsou výjimkou ani případy jedinců, kteří si svůj první motocykl pořizují až ve středním věku, čímž tvoří určitou výjimku. Motorkáři v této kategorii ještě poměrně nedávno jezdili většinou na strojích značky Jawa. Obvykle začínali na motocyklu typu Jawa Pionýr, který měl kubaturu do 50 ccm, načež pokračovali na motocyklech o objemu válců v rozmezí 175 až 350 ccm. Obvykle se jednalo o motocykly značky Jawa či ČZ domácí provenience. V současnosti je nabídka motocyklů zmíněných kubatur daleko pestřejší a tak mla-

²² Srovnej RUMIAN, Č. *Subkultura sociální skupiny motorkářů*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, s. 20 až 22 (upraveno).

diství jezdci (tj. jezdci ve věku od patnácti do osmnácti let) pořizují ve stále větší míře motocykly zahraniční výroby. Ve vztahu k nehodovosti lze uvést, že motorkáři z této věkové kategorie nebývají často účastníky dopravních nehod, což je dáno tím, že mladiství jezdci se teprve s jízdou na motocyklu seznamují, a proto jsou při ní dostatečně opatrní.

- Motorkáři ve věku od 18 do 25 let – z hlediska zákona o silničním provozu je hranice plnoletosti významná tím, že se taková osoba může stát držitelem řídičského oprávnění skupiny A2, které jeho držitele opravňuje k řízení motocyklů s postranním vozíkem nebo bez něj s výkonem motoru nejvýše 35 kW a s poměrem výkonu/hmotnosti nejvýše 0,2 kW/kg, jež nebyly upraveny z motocyklu s více než dvojnásobným výkonem. Motorkáři z této věkové kategorie si pořizují už od dosažení věku osmnácti let stroje s výkonem i nad 35 kW či s poměrem výkonu/hmotnosti přesahujícím hodnotu 0,2 kW/kg. Po pořízení motocyklu, který odpovídá zákonem stanoveným podmínkám, totiž vyřadí z provozu technické zařízení k omezení výkonu motoru (tzv. motor „otevře“), čímž získá motocykl o daleko vyšším výkonu, než který je deklarován v technickém průkazu. V některých případech není odstranění technického zařízení k omezení výkonu motoru ani třeba, poněvadž jím motocykl není opatřen, přestože je to deklarováno v technickém provozu. Taková úprava je v běžném provozu v podstatě nezjistitelná. Motorkáři ve věku 18 až 25 let získávají zkušenosti s řízením motocyklu. V tomto věku si řada z nich pořizuje již ty nejvýkonnější motocykly. Jedinci v tomto věku mají často sklon riskovat a uchylují se k agresivní jízdě, z níž vyplývá velká míra rizika. Uvedená skutečnost se odráží v tom, že motorkáři této věkové kategorie se společně s motorkáři z následující věkové kategorie nejvíce podílejí na dopravních nehodách s účastí motorkářů. Motorkáři z této věkové kategorie jsou taktéž „nejaktivnější“, přičemž se hojně zúčastňují motorkářských srazů i diskusí na internetových diskusních fórech. Nejvíce rovněž zkoušejí nejrůznější triky (např. tzv. gumování, jízda po zadním, či předním kole apod.).
- Motorkáři ve věku od 26 do 35 let – u motorkářů této věkové skupiny je již možno pozorovat relativní „zklidnění“. Její zástupci již velmi často přistupují k výběru kategorie motocyklu diferencovaně. Za největší zážitek už u většiny z nich přestává být považována rychlost. Řada motorkářů v tomto věku zakládá rodinu, která se pro ně stává prioritou. Motocykl tak často ztrácí pozici hlavního koníčku. Přesto však

supersportovní motocykl zůstává i nadále nejfrekventovaněji se vyskytujícím motocyklem. Podíl cestovních motocyklů a cestovních enduro ale v této věkové kategorii má vzrůstající trend. I v této věkové kategorii se motorkáři podílejí poměrně hodně na dopravních nehodách (nezřídka více než motorkáři ve věku 18 až 25 let). Tato skutečnost vyplývá z toho, že motorkáři v této věkové kategorii mají vysoké mínění o svých jezdeckých schopnostech a dovednostech, takže nabývají dojmu, že motocykl již zcela ovládají. Opravdu zkušení jezdci ovšem tvrdí následující: „Nikdy neřeknu, že už umím dobře jezdit, tuto dovednost se učím celý život.“

- Motorkáři ve věku od 36 do 45 let – v této věkové kategorii velká část motorkářů, kteří do té doby jezdili na supersportovních motocyklech, přechází na cestovní motocykl nebo cestovní enduro. Příčinou tohoto stavu je jednak zklidnění povahy motorkářů, jednak změna jejich fyzických dispozic. Rovněž tak velká část motorkářů, kteří jezdili v terénních podmínkách na motokrosových motocyklech nebo ostrých endurech, pozvolna přechází na cestovní motocykl nebo cestovní enduro. Přejít na tyto cestovní stroje se pozitivně promítá v úbytku dopravních nehod v této věkové kategorii motorkářů.
- Motorkáři ve věku 46 a více let – ještě poměrně nedávno tato věková kategorie sestávala z motorkářů, kteří jezdili na Chopperech, Cruiserech, eventuálně na Jawách či sajdkárách. Jednalo se obvykle o nejzkušenější motorkáře, kteří díky tomu mohli poskytovat rady a poučení mladším jezdcům. Taktéž zažili množství cest a zajímavých příhod, které pak vyprávěli při různých příležitostech. Uvedené platí i v současnosti, avšak dnes se vyskytuje stále více motorkářů, kteří si v tomto věku pořizují svoji vůbec první motocykl, supersportovní nevyjímaje. Motorkáři z této věkové kategorie vyznávají spíše poklidnější styl jízdy bez zbytečného riskování. Proto se společně s první uvedenou věkovou kategorií podílejí na dopravních nehodách v nejmenší míře.

2.2 Charakteristika motorkářů podle pohlaví

V této práci je používáno pojmu „motorkář“ jak pro muže, tak i pro ženy. V subkultuře motorkářů v zásadě neexistuje přílišný rozdíl v postavení jejich příslušníků, který by byl založen na genderové bázi. Zejména v posledních letech se v subkultuře motorkářů vyskytuje stále více žen. Těch je však v této subkultuře výrazně méně, než je mužů. Tento stav je u nás dán zejména tím, že před rokem 1989 byly ženy-motorkářky vzácnými výjimkami.

Rumian uvádí, že ženy se na celkovém počtu respondentů jím prováděného výzkumného šetření podílely necelými třinácti procenty.²³ Převážná část žen se motorkářkami stala díky nějakému muži ze svého okolí – otci, partnerovi, manželovi či bratrovi. Řada z nich přitom nejprve jezdila na motocyklu na pozici spolujezdce a až později se dostaly k řízení a pořízení vlastního motocyklu. Vztah k motocyklu jinou cestou získalo mezi motorkářkami jen málo z nich.

Ženy v současnosti řídí tytéž motocykly jako muži, avšak s nižším zdvihovým objemem válců, což ale není vždy pravidlem. Mezi ženami jsou nejvíce rozšířeny cestovní typy motocyklů se zdvihovým objemem válců do 1000 ccm. Lze se však s nimi setkat i na jiných typech a kubaturách strojů. Ženy-motorkářky považují stejně jako muži svoje motocykly za svoji lásku. Jsou organizátorkami svých vlastních srazů a vyjížděk na motocyklech. Motorkářky mají i své podsekce na webových stránkách, jež se specializují na motocykly. Na diskusních fórech, kde mívají motorkářky často samostatná vlákna, probírají motocykly, avšak i jiné záležitosti. Ve způsobu jízdy není mezi muži a ženami na motocyklech přílišný rozdíl, takže nemálo žen je vyznavačkami nadmíru adrenalinového stylu jízdy. Ze strany mužů-motorkářů jsou motorkářky vnímány pozitivně. Tato skutečnost se projevuje mimo jiné i tím, že svým ženským kolegyním rádi poskytují rady a pomoc.

²³ Srovnej RUMIAN, Č. *Subkultura sociální skupiny motorkářů*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010

3 MOTORKÁŘSTVÍ JAKO SUBKULTURA

Motorkáře je možno charakterizovat jako hédonickou subkulturu. Její filozofie je vyjadřována různými slogany. Znamé je heslo užívané především jezdcí na motocyklech značky Harley-Davidson „Live To Ride, Ride To Live.“ (Žij, abys jezdil, jezdí, abys žil). Dalším, motorkáři hojně užívaným sloganem je „Live Fast, Die Young.“ (Žij rychle, zemři mladý), který byl inspirován stejnojmenným filmem natočeným v roce 1958 režisérem Paulem Henreidem. Z těchto hesel je možno dovodit, že dominující smysl života této subkultury spočívá v ježdění na motocyklech a užívání si života bez ohledu na faktory významné pro jiné subkultury (např. politika, sociální podmínky života apod.). Členové motorkářské subkultury sdílejí v rámci svého klubu obdobné názory a jejich chování se vyznačuje do velké míry shodnými rysy. Ačkoliv se mezi jednotlivými motorkářskými kluby mohou v některých ohledech vyskytovat i poměrně značné diference co se týče uznávaných hodnot a zastávaných názorů, ty hlavní charakteristiky jsou vždy identické. Pro snazší pochopení pojetí motorkářských klubů i celkového životního stylu je vhodné nejprve pojednat o subkultuře motorkářů jako takové, a to včetně její historie.

3.1 Historie motorkářství

Historie motorkářství umožňuje lépe pochopit současný stav této subkultury. Dulaney (2005) vymezil v rámci vývoje motorkářské společnosti a jejího proniknutí do povědomí většinové populace tři relativně samostatné periody. První periodu, která je vymezena lety 1901 až 1944 označil jako performativní. Tato perioda je považována za období vzniku sociální organizace kolem motorek. Druhá perioda, kterou označuje jako formující, je vymezena lety 1945 až 1957. V rámci této periody byl v důsledku sociálních a historických událostí po druhé světové válce vytvořen obraz psanců a motorkářských klubů. Zatím poslední – transformativní perioda – je vymezena rokem 1958 a současností.

Převažující pohled společnosti na motorkáře byl vytvořen v průběhu druhé periody. Její počátek je spjat s koncem druhé světové války a s návratem vojáků speciálně vyškolených pro jízdu na motocyklech, jejich servis a rychlý přesun do běžného života. Tento jejich návrat však byl ztížen změnou osobnosti v důsledku prožitých válečných událostí a v řadě případů i posttraumatická stresová porucha. Z toho důvodu se bývalí vojáci začali setkávat

a docházelo tak ke vzniku bratrstev z války, jejichž příslušníky spojovalo ježdění na motocyklech. Tímto způsobem se postupně formovaly skupiny takových bratrstev, z nichž posléze vznikaly motorkářské kluby.²⁴ Na silnicích v USA se tak začali běžně vyskytovat „... agresivní, neklidní, hluční a zběsile odvážní motorkáři, který se nebáli jezdit na plnej kotel a na všechno srát.“²⁵

Za významnou událost z hlediska nahlížení veřejnosti na motorkáře i z hlediska vývoje motorkářské společnosti je možno považovat oslavy Dne nezávislosti ve městě Holliester konané dne 4. července 1947, kterých se zúčastnilo kolem 4000 motorkářů. Na těchto oslavách byla pořízena fotografie opilého muže sedícího na motocyklu Harley-Davidson v riflích a koženém oblečení, který měl v jedné ruce rozbitou láhev od piva, v druhé ruce pak měl otevřenou láhev s pivem. Tato fotografie byla zveřejněna v novinách s titulkem: „Motorkářské prázdniny: on a jeho kamarádi terorizovali město“. Zveřejněná fotografie vyvolala u veřejnosti pobouření a ujal se jí i Hollywood a filmová studia.²⁶ Motorkářské kluby se pak začaly dělit na tzv. jednocentní a konvenční. Právě tzv. jednocentní motorkářské kluby bývají spojovány s nelegální činností. Nejvíce známých je pět takových klubů: Hell's Angels, Bandidos, Outlaw, Pagans a Sons of Silence.²⁷

V průběhu 50. a 60. let minulého století pak bylo možno v Americe zaznamenat nárůst počtu motorkářských klubů. Tento trend měl bezpochyby souvislost s nástupem a průběhem období hudebního žánru Rock and rollu. Motocykly pro mládež byly symbolem určité revolty a vyjádření nesouhlasu s usedlým a konzervativním stylem života i světem svých

²⁴ DULANEY, W. L. A Brief History of „Outlaw“ Motorcycle clubs. *International Journal of Motorcycle Studies*, 2005, vol. 9, no. 2. ISSN 1931-275X. [online], [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://ijms.nova.edu/November2005/IJMS_Artcl.Dulaney.html>.

²⁵ BARGER, R., ZIMMERMAN, K., ZIMMERMAN, K. *Pekelný anděl: život a doba Sonnyho Barger a motocyklového klubu pekelných andělů*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2004, s. 24.

²⁶ U nás je známý snímek režiséra Dennise Hoppera *Bezstarostná jízda* (1969; angl. *Easy Rider*), ve kterém si zahráli např. Peter Fonda, Dennis Hopper, Jack Nicholson, Luke Askew, Luana Anders a další, jenž líčí cestu dvou hippies, Billyho a Wyatta, zvaného kapitán Amerika, z Los Angeles do New Orleansu na karneval. *Bezstarostná jízda* [online]. © 2001-2015 POMO Media Group s. r. o. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <<http://www.csfd.cz/film/4508-bezstarostna-jizda/>>. Z dalších klasických motorkářských filmů je možno zmínit snímek o rebelii a rivalitě klasických motorkářských klubů *Divoch* (1953; angl. *The Wild One*), který režíroval László Benedek, a v němž si zahráli např. Marlon Brando nebo Lee Marvin, nebo film *Hells Angels on Wheels*, který v roce 1967 natočil režisér Richard Rush s Jackem Nicholsonem v hlavní roli. Zajímavostí je, že v tomto filmu hrálo několik skutečných členů Hells Angels, kteří se pod vedením Sonnyho Barger podíleli na jeho koordinaci. ŠNAJDR, S. 10 *Motorkářských filmů, které musíte vidět* [online]. 16. června 2014. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <<http://www.radiodixie.cz/clanek/10-motorkarskych-filmu-ktere-musite-videt/>>.

²⁷ BARKER, T. One percent bikers clubs: A description. *Trends in Organized Crime*. 2005. vol. 9. no. 1, s. 102.

rodičů, potažmo dospělých vůbec. V tomto období se subkultura motorkářů formovala, utvářela a docházelo během něj i ke krystalizaci pravidel fungování motorkářských klubů samotných. Touto érou byla do značné míry ovlivněna i image motorkářů, jejímž základem byly dlouhé vlasy a dlouhé vousy. Je přitom možno konstatovat, že do současnosti se nijak zvlášť styl motorkářské subkultury nezměnil, což platí zejména o pravidlech a image.²⁸

V průběhu 70. a 80. let minulého století na vývoj motorkářské subkultury zřejmě nepřímo působily filmové snímky ze šedesátých let (viz např. již zmiňovaný film *Bezstarostná jízda*), jež motorkáře vylíčili coby „... nejdivočejší zmrdy, jaký svět poznal od dob Čingischána a jeho nájezdníků.“²⁹ Motorkářské kluby v této éře byly spojovány velmi často s drogami, zbraněmi, obchodování s nimi, mejdanů i trestné činnosti velmi variabilního rázu. I v tomto období vznikaly nové motorkářské kluby, což souviselo s tím, že jako členové větších pospolitostí byli motorkáři daleko obtížnějším terčem pro zbylou „usedlou“ populaci, která na motorkáře s despektem nahlížela přes prizma filmové snímky produkovalými v této době.³⁰

K historii motorkářství je možno uzavřít, že v průběhu svého vývoje se subkultura motorkářů nijak výrazněji nezměnila. Do jisté míry se změnila prezentace motorkářské subkultury ze strany státu, i když pohled na motorkáře je odlišný v závislosti na konkrétní zemi. Jiný je pohled např. v USA a jiný např. u nás. Za zmínku stojí i skutečnost, že filmy hollywoodské provenience o motorkářích do Evropy pronikly ještě před vznikem motorkářské subkultury na tomto kontinentu. Vzhledem k této skutečnosti začínala činnost evropských motorkářských klubů v daleko syrovější podobě, než tomu bylo u jejich amerických protějšků. Nichols k tomu píše: „Protože americké motorkářské filmy nebyly nic jiného než přehnané vyobrazení reálných klubů, evropské kluby začínaly jako divoce přehnané verze svých amerických protějšků.“³¹

²⁸ Viz např. BARGER, R., ZIMMERMAN, K., ZIMMERMAN, K. *Pekelný anděl: život a doba Sonnyho Barger a motocyklového klubu pekelných andělů*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2004 nebo NICHOLS, D. *One percenter: legenda o motorkářích mimo zákon*. [Žďár nad Sázavou: Sowulo Press], c2010.

²⁹ BARGER, R., ZIMMERMAN, K., ZIMMERMAN, K. *Pekelný anděl: život a doba Sonnyho Barger a motocyklového klubu pekelných andělů*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2004, s. 206.

³⁰ Viz např. BARGER, R., ZIMMERMAN, K., ZIMMERMAN, K. *Pekelný anděl: život a doba Sonnyho Barger a motocyklového klubu pekelných andělů*. 1. vyd. Praha: Netopejr, 2004 nebo NICHOLS, D. *One percenter: legenda o motorkářích mimo zákon*. [Žďár nad Sázavou: Sowulo Press], c2010.

³¹ NICHOLS, D. *One percenter: legenda o motorkářích mimo zákon*. [Žďár nad Sázavou: Sowulo Press], c2010, s. 179.

3.2 Motorkářské symboly

Ke vztahu motorkářů a symbolů je možno uvést, že motorkářská subkultura ze symbolů vychází. Symboly motorkáře doprovázejí v běžném životě a motorkáři na ně kladou velký důraz. Důkazem tohoto tvrzení mimo jiné je, že i odlišení jednotlivých klubů od sebe je založeno na bázi symbolů, jimiž jsou jedinci označeni na zádech v podobě specifických nášivek, které jsou vyvedeny ve striktně přidělených barvách. Aby bylo možno v dalším výkladu charakterizovat tento stěžejní symbol využívaný motorkáři, bude nejprve vhodné v obecné rovině pojednat o symbolech a symbolice.

Termín „symbol“ má svůj etymologický původ v řeckém výrazu *sýmbolon*, kde se používal ve smyslu (poznávací) znamení nebo odznak.³² V nejobecnějším významu bývá tohoto pojmu používáno pro označení písmen, číslic, interpunkčních a matematických znamének (tj. matematických operací s operandy), slov nebo ve společnosti používaných značek a zkratk. Kromě již uvedeného mohou být symboly představovány rovněž slovy, zvuky, melodiemi, obrazy či předměty, které vedle vlastního významu „... vyjadřují další informace a souvislosti, postoje a někdy i celou ideologii.“³³ Jinak vyjádřeno lze za symbol považovat konkrétní pojmenování stavu, veličiny, abstraktního pojmu, jakož i obrazné znázornění určitého jevu.³⁴ Symboly, jak již napovídá etymologický původ tohoto pojmu, provázejí lidstvo od počátků jeho historie.

Symboly mohou mít pro jedince i pospolitosti velký emocionální význam. Díky tomu symboly jsou s to spojovat, usmiřovat, ale zároveň mohou vyvolávat vášně a sváry. Podle Chmelíka je možno v rámci procesu působení symbolů na vědomí jedince vydělit dvě fáze. V průběhu první fáze se lidé k symbolům obracejí tehdy, když je jim těžko – ve svízelných či beznadějných situacích, v době krizí, společenských i osobních zvrátů. Zde jsou symboly prostředkem opory, jakož i možnosti oproštění se od strachu a úzkosti. Postupem času se však ze symbolů mohou stát modly a symboly mohou být příčinou útěku z reality. Takový stav může mít za následek změnu osobnosti, která se může projevat od změn uznáva-

³² REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012, s. 653.

³³ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008, s. 106.

³⁴ Viz např. CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*. 1. vyd. Praha: Armex, 2000, SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008 nebo MAREŠ, M. *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2006.

ných hodnot až po celkovou závislosti na příslušné symbolice. Nastane-li taková situace, pak již je možno hovořit o druhé fázi. V jejím průběhu se jedinec začleňuje do společenství obdobně „závislých“, jemu rovných. V tomto společenství se jedinec dobrovolně podřizuje jeho striktním pravidlům. V této souvislosti je možno hovořit rovněž o zařazení se do hierarchie společenství, jež je spjato s přijetím přesného cíle, náhledu na okolní společnost, nových hodnot a uznáváním vůdce jako hlavní osobnosti.³⁵

Nastíněný vliv symbolů na jedince Chmelík demonstruje na subkultuře skinheads. Tento pohled je však relevantní i u subkultury motorkářů, poněvadž v této subkultuře se od jejích příslušníků očekává, že se už nacházejí ve druhé fázi působení symbolů na vědomí jedince a že tudíž jsou zvyklostem a pravidlům skupiny nikoliv jen nakloněni, nýbrž je již i uznávají a současně je berou za své.³⁶ Symboly u motorkářů přispívají k upevňování jejich kolektivní identity. Kromě toho jsou i „... velmi důležitým pojítkem mezi těmi, kdo znají jeho význam, a vyjádřením vlastního přesvědčení navenek.“³⁷

Vedle hlavních symbolů existují u lubů a někdy i u motorkářů jednotlivců symboly druhořadé, jimiž se liší od ostatních klubů či jedinců. Řada motorkářů na svém oděvu (na vestách, bundách, tričkách apod.), příslušenství (nejčastěji přilbách) či ve formě tetování na svém těle nosí symboly, které představují ideologii nacistického Německa. Může se jednat např. o pruský a později německý železný kříž, keltský kříž, vojenskou insignii s lebkou a dvěma zkríženými kostmi (něm. *Totenkopf*), nejrůznější runové znaky a množství jiných originálů, kopií či dalších transformací symbolů Třetí říše. Tato skutečnost je to do jisté míry paradoxní, poněvadž v počátcích vývoje motorkářské subkultury američtí váleční veteráni nosili viditelně symboly nedávno nabyté svobody a porážky nepřítele, stejně jako ukázky hrdosti, vlastenectví a síly. V současnosti má povědomí nošení těchto znaků pouze malá část motorkářů. Hodně motorkářům, kteří viditelně nosí symboly ztělesňující ideologii nacistického Německa, není tato historie známa, přičemž jsou zastánci nacistických, rasistických či xenofobních názorů.

Přestože je symbolika uvnitř motorkářské subkultury velmi pestrá a variabilní, jeden symbol je charakteristický pro veškeré motorkářské kluby – jsou jím tzv. barvy. Jaký význam

³⁵ CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*. 1. vyd. Praha: Armex, 2000, s. 21.

³⁶ Tamtéž, s. 21 a 22.

³⁷ MAREŠ, M. *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2006, s. 3.

barvy v subkultuře motorkářů mají, o tom svědčí fakt, že právě barvy bývají za mnohými spory, boji a vynakládaného úsilí. Barvy mají i schopnost spojovat i rozdělovat motorkářské kluby. Bez ohledu na to, zda se jedná o MC klub³⁸, klub neoficiální nebo toliko klub, který funguje spíše na bázi party motorkářů, kteří spolu jezdí na motorkách, vždy má takový klub všude na světě svůj vlastní znak. Stejně jako existují mezi zmíněnými typy klubů rozdíly navzájem, existují mezi nimi i odlišnosti, které se týkají i barev.

Kluby či jiná neformální seskupení fungující na bázi party kamarádů si znaky vytvářejí na základě vlastního vkusu a uvážení. Při tom se neřídí jakýmikoliv stanovami a mezinárodními pravidly podle oficiálních stanov MC klubů. U ostatních typů motorkářských klubů je situace přesně opačná. Na druhé straně je však třeba upozornit na fakt, že se motorkáři z neformálních uskupení na bázi party kamarádů mýlí, pokud se domnívají, že se na ně nevztahují obecná, i když v širším povědomí nepsaná pravidla. Jestliže motorkář z MC klubu potká motorkáře, který není členem MC klubu, a tento má barvy na zádech, může se tato situace zvrhnout z uvedeného důvodu v incident. V tom lepším případě mu člen MC klubu barvy strhne ze zad, může se však stát, že motorkář z MC klubu svého v MC klubu neorganizovaného kolegu prostřednictvím fyzického násilí upozorní na zmíněná pravidla a na jeho místo v důsledně strukturovaném prostředí motorkářské subkultury.

Magazín MC NEWS CZ k výše uvedeným pravidlům přináší následující vysvětlení: „Znak ani nápis na zádech není v Čechách povolený. Nebudete mít problém, když máte prázdný záda budny, nebo vesty. Ani z předu nesmíte být zaměnitelný za člena MC. Takže žádné hodnostenky vpředu a tak. Povoleny jsou malé znaky zepředu na vestě, na levé straně nahore velikost do 10x10, nebo rukávech. Trička a mikiny nikoho nezajímají. Ani malý znak by neměl kopírovat existující znak MC klubu barevným složením, ani názvem. (...) Člen MC se otočí za každým kdo má "něco" na zádech. Určuje podle nášivek kdo je kdo. (...) Všechny MC znají znaky ostatních MC takže nepočítej tím, že někomu nakecáš, že jste noví, když vyjedeš s něčím co si našiješ bez souhlasu. Nebude debatovat. Sundá to většinou z tebe rovnou.“³⁹

³⁸ Zkratka MC (z angl. *Motorcycle Club*) se používá jakožto mezinárodní označení motocyklových klubů s mezinárodní působností.

³⁹ *Co je v Čechách povoleno – ZNAKY: MC pravidla a info – pravidla MC v ČR* [online]. © 2015 MC NEWS, 21. února 2009. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://mcnews.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=88:co-je-v-cechach-povoleno

V souladu s již dříve zmíněnými pravidly jsou barvy členěny na tzv. velké a malé, jež jsou nošeny členy jednotlivých MC klubů. Odlišné jsou pro neoficiální kluby odlišné od MC klubů. Ve všeobecnosti ovšem platí, že barvy jakožto přísně individuální a specifický symbol klub, jenž je složen ze dvou hlavních klubových barev, jež se nemohou v takové kombinaci opakovat, což platí i pro všechny ostatní motorkářské kluby.

Takzvanými velkými barvami se rozumí velká zádová nášivka, jež sestává ze tří hlavních částí (sady tří nášivek, angl. *Tree Piece Patch*) – nášivky s názvem klubu v horní části zad (tzv. top rocker), klubového loga – obrázku coby hlavní středové části barev a spodní nášivky (tzv. bottom rocker) ve spodní části zad, která mívá zpravidla srpovitý, zahnutý tvar (rockers), která je domovenkou klubu (uvádí se na ní město, stát a lokalita odkud klub pochází) a čtverečkem s označením MC. Úprava nošení a umístění nášivek je závislá na daném motorkářském klubu. Veškeré true/traditional MC kluby mají třídílné uspořádání nášivek. Uvedené základní nášivky mohou být doplněny ještě kosočtvercovým znakem s nápisem „1 %“. Toto označení používají tzv. jednocentní, tedy motorkáři, kteří se od ostatních motorkářů odlišují specifickým vystupováním, životním stylem i vnitřním přesvědčením. Takových motorkářů je v rámci motorkářské subkultury pomyslné jedno procento.⁴⁰

Takzvané malé barvy bývají našity v oblasti hrudníku. Jsou představovány dvěma nášivkami, na kterých jsou název klubu a označení funkce, kterou jedinec v klubu zastává (tzv. hodnostenka). Vedle těchto dvou nášivek je přípustné, aby byly malé barvy tvořeny ještě drobnou zmenšeninou hlavního znaku, eventuálně i domovenky.⁴¹

Členům motorkářských klubů, které nejsou MC, je povoleno nosit znak klubu, který má podobu menší kulaté nášivky (s průměrem do 10 cm), a jež je umístěna v levé části hrudníku. Zakázáno je však, aby nad touto nášivkou byla našita funkce motorkáře v klubu. Zmíněné prvky mohou do určité míry připomínat tzv. malé barvy, přestože členům motor-

znaky&catid=43;pravidla-mc-v-r >. Poznámka: pravopisné chyby a překlepy jsou v tomto textu převzaty z důvodu autenticity textu bez jakékoliv opravy.

⁴⁰ *Třídílné znaky – MC patches* [online]. © 2015 MC NEWS, 20. února 2009. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://mcnews.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=79%3Atridilne-znaky-mc-patches&catid=49%3Aarzne&Itemid=1>, NICHOLS, D. *One percenter: legenda o motorkářích mimo zákon*. [Žďár nad Sázavou: Sowulo Press], c2010 a THOMPSON, H. S. *Hell's Angels: Neobyčejná a hrůzná saga o motorkářském gangu*. 1. vyd. Praha: Arcadia, 1994.

⁴¹ NICHOLS, D. *One percenter: legenda o motorkářích mimo zákon*. [Žďár nad Sázavou: Sowulo Press], c2010.

kářských klubů „ne MC“ nosit takové označení nepřísluší. Příslušníkům tzv. RC klubů je navíc povoleno nosit na zádech jednoduchou nášivku do průměru 28 cm. Uvedená pravidla však platí mimo území České republiky. U nás je uvedený způsob označení zakázán.⁴²

Barvy v podobě nášivek mohou být našívány na riflové nebo kožené bundy. Daleko častěji jsou ovšem našívány na vesty či bundy bez rukávů, neboť je to praktičtější z hlediska univerzality použití v podstatě v jakémkoliv počasí, které panuje během motorkářské sezóny. Drobné doplňky a označení klubu, jež mají souvislost s MC kluby, jsou motorkáři našívány rovněž na stanovené místo na vesty či bundy.

Barvy představují pro motorkáře jakousi vlajku, nejvyšší symbol klubové odpovědnosti, hrdosti a bratrství. Barvy nenáleží členům klubu, poněvadž jsou vždy výhradním vlastnictvím daného klubu, avšak toliko jeho člen je oprávněn je nosit. Zároveň je povinen klubové barvy opatrovat. Z toho důvodu je považováno za největší hanbu, pokud je motorkář přinucen barvy sundat, eventuálně nechá-li se o ně připravit. Za vrcholné zneuctění je pak považováno, když motorkář barvy strhne, zničí nebo je vystaví po směru a urážkám.⁴³ Protože získání barev předpokládá vynaložení velkého úsilí a námahy, nezřídká i sebeobětování, jsou členové MC klubů na nošené barvy hrdí. Zřejmě i tato skutečnost se podepisuje na tom, že se členové MC klubů cítí v porovnání s ostatními motorkáři více výjimeční.⁴⁴

Osoby ženského pohlaví, jež se pohybují s klubem, nejsou oprávněny klubové barvy (tj. barvy svých partnerů) nosit. Mají však povoleno, aby si přišívaly nášivky v klubových barvách, aby symbolicky informovaly muže z jiných klubů, že si na ně nemají činit jakýkoliv nárok. Jeden z MC klubů má uvedená pravidla realizována takto: „Členem klubu nebude žádná žena. Manželkám a přítelkyním je dovoleno účastnit se vyjížděk a akcí podle rozhodnutí funkcionářů klubu. V některých případech mohou nosit »support« trička; nášivky s nápisem »Patřím...« a tetování.“⁴⁵

⁴² *Rozdělení klubů – ridding, cestovní, značky moto, profesní, MC* [online]. © 2015 MC NEWS, 20. února 2009. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://mcnews.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=76%3Arozdeleni-klubu-ridding-cestovni-znacky-moto-profesni-mc&catid=49%3Arzne&Itemid=1>.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ *Proč jsou MC hrdí na BARVY* [online]. © 2015 MC NEWS, 21. února 2009. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://mcnews.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=81%3Aproc-jsou-mc-hrdi-na-barvy&catid=49%3Arzne&Itemid=1>.

⁴⁵ NICHOLS, D. *One percenter: legenda o motorkářích mimo zákon*. [Žďár nad Sázavou: Sowulo Press], c2010, s. 192.

3.3 Styl subkultury

Pojem „styl“ z hlediska etymologického vychází z latinských výrazů *stilus*, *stylus*, což značilo psaní, způsob psaní, sloh. Původně bylo tímto výrazem označováno i písátko či rydlo.⁴⁶ Pod pojmem „styl“ je možno rozumět určitý způsob vyjádření jedince nebo i celé skupiny, jenž je vymezuje ve vztahu k ostatním konkrétními typickými rysy ve sféře myšlení, chování, jednání či na úrovni činností. Uvedené je možno jiným způsobem vyjádřit, že za styl subkultury je možno chápat znak nebo symbol, jenž vypovídá o celé skupině, jež se svými charakteristickými rysy odlišuje od zbytku populace.⁴⁷ K motorkářské subkultuře je možno předeslat, že není založena toliko na motocyklech, byť jsou pro tuto subkulturu nezbytnou rekvizitou. V této kapitole tak bude styl motorkářské subkultury popsán prostřednictvím kategorií image motorkářů, motorkářský argot a vystupování motorkářů.

3.3.1 Image motorkářů

Vlivem filmové tvorby zaměřené na motorkáře, která pochází zejména ze 70. a 80. let minulého století, jsou pro většinu veřejnosti obraz motorkáři neupravenými muži s dlouhými mastnými vlasy a s vousy, který je oblečen do špinavé „džisky“, jenž je v řadě případů ještě potetován motorkářskými tematickými výjevy, má náušnici v uchu a jeho cílem je narušovat poklidný život spořádaným občanům. Přestože zmíněné filmy měly zejména za cíl upoutat potenciálního diváka, vznikaly na základě určitých informací o motorkářské subkultuře a neusilovaly o vylíčení reálného obrazu skutečného motorkáře, je možno konstatovat, že v řadě ohledů tyto filmové snímky nebyly příliš vzdáleny od skutečnosti. Již jen z těchto filmů je možno odvodit základní komponenty image motorkářů, kterými jsou specifický styl oblékání, tetování a motorka, která je z uvedených komponent jedna z nejdůležitějších.

Ve vztahu k úpravě vlasů a vousů je možno uvést, že tato je v porovnání s minulostí spíše ovlivňována volbou daného jedince. Vzhledem k této skutečnosti dnes úprava vlasů a vousů nepředstavuje společně udržovaný styl motorkářské subkultury, snad s výjimkou ortodoxních motorkářů. Proto je možno se v dnešní době setkat s motorkáři různých délek vlasů a různé úpravy vousů, stejně jako s motorkáři bez vousů. Všechny motorkáře však

⁴⁶ REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. 2., nezměněn. vyd. Voznice: Leda, 2012, s. 645.

⁴⁷ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001.

v tomto ohledu na první pohled spojuje ležérnost stylu úpravy a střihu vlasů a vousů, ačkoliv v této otázce neexistují jakákoliv omezení.

K image motorkářů je možno dále uvést, že přes určité shodné a vyžadované rysy tohoto image si může každý motorkář vytvořit svůj vlastní, osobitý styl. Tím je naplňována jedna ze základních tužeb každého motorkáře, kterou je snaha po odlišnosti a touha po svobodě. Barger naznačenou skutečnost shrnuje následovně: „Nejdříve upravte sami sebe a nebojte se udělat to z gruntu. Nemějte strach vykročit z řady a být jiní. (...) Ke svobodě patří i odklon od normy neboli to, že je člověk sám sebou. Pokud se chystáte vytvořit si vlastní image, ujistěte se během procesu sebepřestavby, že si uchováte ducha praktičnosti. Vzpomeňte si na ten příklad o mašině, která vypadá skvěle, ale jízda na ní stojí za hovno.“⁴⁸

3.3.1.1 *Oblečení motorkářů*

Styl oblékání motorkářů, který se v počátcích svého vzniku inspiroval ve stylu oblékání pilotů letadel, nese řadu shodných znaků. Převážná část motorkářů se obléká do bund (zpravidla se jedná o tzv. „křiváka“, neboť má zip přišitý asymetricky na straně bundy), kalhot a rukavic vyrobených z kůže. Tento styl oblékání má vedle funkce utváření image motorkáře i svůj praktický význam, neboť kůže je v porovnání s textilem při eventuálním pádu z motocyklu odolnější a poskytuje tak motorkáři větší ochranu. Na druhé straně však není kožené oblečení kvůli své malé prodyšnosti příliš praktické za teplého počasí v létě. Z toho důvodu jsou mezi motorkáři velmi oblíbeny riflové nebo kožené vesty. V letních měsících jsou výrazněji vzdušné, navíc jsou pohodlné a i praktické, neboť je lze obléci téměř na jakékoliv oblečení, které připadá do úvahy během motorkářské sezóny. Vzhledem k této skutečnosti převážná část motorkářů našívá své barvy, znaky a jiné dříve uváděné specifické nášivky právě na vesty.⁴⁹ Z obuvi motorkáři nejvíce nosí tzv. koně, eventuálně i těžké boty. I jejich nošení je motivováno mimo jiné praktickými výhodami těchto bot v případě pádu z motocyklu. Z doplňků motorkáři hojně využívají sluneční brýle a šátky, ať již na krku nebo na hlavě. Rovněž zde má jejich nošení své praktické souvislosti, poněvadž slouží coby ochrana proti venkovním vlivům (sluneční světlo, vítr apod.), přičemž šátek zajišťuje přijatelný komfort i při pocení v přilbě.

⁴⁸ BARGER, R. *Svoboda: kréda ze silnice*. 1. vyd. Praha: Talpress, 2006, s. 103 a 104.

⁴⁹ THOMPSON, H. S. *Hell's Angels: Neobyčejná a hrůzná sága o motorkářském gangu*. 1. vyd. Praha: Arcadia, 1994.

3.3.1.2 Tetování

Velmi častým společným rysem motorkářů je i jejich tetování, které bývá často zřejmé na první pohled. K nejčastějším motivům tetování motorkářů patří znaky jejich klubu, které bývají obvykle umísťovány na záda, kde pak připomínají tzv. velké barvy. Některé motorkářské kluby mají dokonce takové tetování jako jednu z hlavních podmínek členství v daném klubu. Přes toto konstatování je však možno uvést, že motivy, velikost a barevnost tetování, jakož i umístění tetování, jsou zpravidla individuální záležitostí. Bývá však spíše výjimečné, že motorkář nemá tetování žádné.

3.3.1.3 Motocykly

Motocykl je bezpochyby jedním z hlavních symbolů každého motorkáře, jímž se jeden motorkář odlišuje od druhého. Z hlediska samotného motorkáře pak motocykl může být symbolem volnosti, individuality, relaxace a v neposlední řadě i sounáležitosti. Poněvadž na trhu u nás je v současnosti velký počet značek, druhů a typů motocyklů, není pro motorkáře problém si vybrat takový motocykl, který splňuje jeho představy. Současně mu tento stav umožňuje se odlišovat se svým strojem od ostatních motorkářů. Navíc není nutno v takové míře oproti minulosti tovární stroje různým způsobem upravovat, což má pozitivní vliv i z hlediska bezpečnosti jejich provozu.

3.3.2 Argot motorkářů

František Oberpfalcer ve své stati *Argot a slangy* (1934) vymezuje pojem „argot“ následujícím způsobem: „Lidé bez stálého povolání, tuláci, žebráci, falešní hráči, zloději apod. vytvářejí si zvláštní mluvu také ze snahy, aby se jí dorozumívali jen mezi sebou. Je to nástroj jejich boje s ostatní společností. Takový „tajný jazyk“ vzniká tím, že se jednak mění slova a tvary obecného jazyka národního, vznikají vtipná novotvoření a slovní hříčky spojené speciální expresivností. Rovněž se v hojné míře přejímají výrazy cizí. Zločinecký živel má čilé styky se sourodými příslušníky jiných národností; nemajíce pevného bydliště, často přecházejí přes hranice. Proto jsou přejaté prvky v mluvě zločinců tak hojné.“⁵⁰ Z této definice je zřejmé, že specifický argot je typickou slovní zásobou, která je používána v rámci určité subkultury. V případě motorkářského argotu je možno uvést, že tento se

⁵⁰ Citováno dle HUGO, J. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, c2006, s. 24.

nijak výrazněji neodlišuje či není nijak extrémně diferencován od běžně používaného způsobu vyjadřování dalších skupin. Vzhledem k maskulinnímu charakteru prostředí motorkářské subkultury je rovněž časté používání vulgarismů, kterým se však tato subkultura nijak výrazněji neodlišuje od jiných subkultur. Na druhé straně je však možno upozornit na určité výrazy a slovní spojení, která jsou užívána v běžné mluvě motorkářů. Jedná se především o následující výrazy a slovní spojení:

barvy	specifický znak motorkářského klubu
sundat/shodit barvy	odstoupit/být zbaven členství v klubu
emsí, emsíčka	MC kluby; v některých případech se může jednat o hromadnější označení členů MC klubů
mašina, machna	motocykl
kozí dech	označení pro český kultovní moped Stadion (S11, S22, S23)
stavba	motocykl upravený v souladu s individuálními potřebami a představami daného motorkáře ⁵¹
silnice, zmrzlina	sportovní silniční motocykl
buchar, rumpál, kladivo	motocykl s velkoobjemovým jednoválcovým čtyřtaktním motorem
vražda, vydechlina, vrána	hanlivé označení pro starší neudržovaný motocykl
batůžek, klíště, přísavka	spolujezdec, spolujezdyně
šlupka	pneumatika s hloubkou dezénu pod stanovenou hodnotou
škopek, blembák, kokos	bezpečnostní ochranná motocyklová přilba
noty, papíry	řidičský průkaz a technický průkaz motocyklu
jet kládu, jet palici	jet na hranici možností motocyklu i jezdce
jet kudlu, jet střelbu	jet „kládu“ s vypnutým mozkiem

⁵¹ k označení menší i větší úpravy vzhledu či chodu motorčky, je možno označit i prostřednictvím výrazů *custom* či *custombike*.

kochačka	pomalá rekreační jízda spojená s prohlížením okolní krajiny
nakopat, naházet, namlátit kvalty	řadit jednotlivé převodové stupně v rychlém sledu za sebou

3.3.3 Vystupování motorkářů

Vystupování motorkářů, tedy jejich chování a jednání vychází hlavně z klubové pospolitosti a vědomí vzájemné soudržnosti. Z toho důvodu, stane-li se cokoliv některému z členů klubu či party motorkářů, má to vždy ve větší či menší míře dopady na všechny ostatní. V této skutečnosti je možno spatřovat prvky bratrství. Na druhé straně je to právě možná určitá ochrana klubové hrdosti, zvyšování sebevědomí, potvrzování vlastní, klubové i subkulturní identity, co má za následek, že součástí sociální interakce motorkářů s jejich okolím a jejich chování je agresivita a násilí. O násilí u motorkářů se Barger vyjadřuje následovně: „Tvrdím, že těžko najdete více povzbuzující a vyčerpávající hospodskou činnost, než je rvačka. Rvačka je fyzicky náročná a představuje drsnou zkoušku odvahy a statečnosti. Jedná se o nejlepší způsob, jak urovnat hádku. Při dobrém, férovém pěstním souboji nesmíte zapomínat na jednu věc, totiž že se jedná o definitivní záležitost, a pokud zaznamenáte knockaut, je konec. Teď nemluvím o bouchačkách, kudlách a temných uličkách (ačkoliv i tyhle věci mají svůj čas a místo); hovořím o pěstním souboji muže proti muži.“⁵² Takové pojetí agrese je důležité z hlediska pochopení subkultury motorkářů a vystupování jejich členů.

Pojem „agrese“ má svůj etymologický původ v latinském výrazu *aggressiō*, jenž byl odvozen od dalšího latinského slova *aggredi*, tj. napadat. Fenomémem, který je tímto pojmem označován, se zabývá řada vědců. Výsledkem jejich bádání jsou nejrůznější teorie vysvětlujících příčiny agrese, jež agresi vysvětlují např. jako spontánní vrozenou pudovou sílu, nebo jev, jenž jedinec získá až v průběhu procesu ontogeneze v důsledku frustrací (tj. jako reakce na ni). Z hlediska problematiky řešené v této části práce je relevantní sociální až sociálně patologické pojetím předmětného jevu.⁵³

⁵² BARGER, R. *Svoboda: kréda ze silnice*. 1. vyd. Praha: Talpress, 2006, s. 133.

⁵³ PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci: v životě i v procesu psychoterapie*. 2., dopl. vyd. Praha: TRITON, 2010, s. 21 a násl.

Pro vymezení pojmu „agrese“ je možno využít definice, jak ji podává Spurný: „Agresí rozumíme destruktivní chování, směřující k fyzickému (brachiálnímu), slovnímu (urážka, pomluva) nebo symbolickému (pomocí gest) útoku vůči jinému jedinci (předmětu). Cílem agrese je zastrašit druhého, zmocnit se objektu či ho odstranit, jinému zmařit a sobě zajistit společenské výhody. Cílevědomé prosazování se děje v prostředí psychosociálních vztahů, ovlivňujících volbu nástrojů agrese, která pak může být kultivovaná.“⁵⁴ Z této definice je zřejmé, že za agresi (nebo též násilí) je považováno jednorázové jednání jedince, jímž tento jedinec poškodí jiného. Tím se agrese od agresivity, která je víceméně trvalým osobnostním rysem jedince, který u některých jedinců nabývá patologických rozměrů.

Na agresi je možno nahlížet ze dvou různých hledisek. Agrese je sociology na jedné straně považována toliko za reakci na frustraci a bezmoc, na straně druhé ji vnímají coby úmyslné pozorovatelné chování, jehož podstatou je určitý akt útoku, jenž je realizován s cílem způsobit újmu, ublížit, eventuálně omezit svobodu další osoby, tedy živého organismu (člověka či zvířete), či způsobit škodu či poškození neživého předmětu.⁵⁵ Agrese je tedy velmi variabilním jevem, a proto i její důsledky jsou velmi různorodé.

Uvedené platí i o jejích formách. Podle jejího charakteru lze diferencovat mezi agresí verbální a agresí fyzickou, a dále mezi agresí přímou a nepřímou. Lze někoho napadnout přímo fyzicky. V tomto případě má agrese podobu udeření, kopnutí, cloumání apod. a jedná se o přímou fyzickou agresi. Taktéž lze někoho napadnout přímo verbálně, kdy se agresor uchýlí k nadávkám, zesměšňování, osočování apod. V tomto případě se jedná o přímou verbální agresi. Nepřímé agrese útočník využívá obvykle tehdy, jestliže má obavu z trestu, který by jej stihl za přímou agresi, popřípadě i tehdy, jestliže přímá agrese je z povahy příslušné sociální situace nemožná. O fyzickou nepřímou agresi jde typicky tehdy, když např. agresor ničí majetek, jenž náleží objektu jeho agrese. Za nepřímou verbální agresi jsou považovány pomluvy, žerty či hostilní poznámky. Do této kategorie spadá rovněž tzv. symbolická agrese, jejímž prostředkem jsou kresby či básně, u umělců pak jejich díla.⁵⁶

U motorkářů se vyskytuje zejména agrese přímá, a to jak její fyzická i verbální forma. Nepřímá agrese se mezi motorkáři takřka nevyskytuje, poněvadž mezi muži není obecně ni-

⁵⁴ SPURNÝ, J. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 1996, s. 17.

⁵⁵ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 12.

⁵⁶ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998, s. 17.

čení věci nebo pomluvy za zády druhého významněji rozšířeno. Muži mají obvykle tendenci řešit případné problémy s dotyčnou osobou přímo, a to z očí do očí. O motorkářích platí vedené obzvláště. Je tomu tak proto, neboť, jak vyplynulo z citace od Bargerera, tito považují zejména přímou fyzickou agresi za efektivní, rychlý a účinný způsob řešení libovolných konfliktních situací.

Agresi je možno dále dělit na emocionální (nebo též zlostnou či afektivní) a instrumentální.⁵⁷ V případě zlostné agresivity jde o reaktivní formu agresivního chování, v některých případech může jít o vyjádření nevole. V tomto případě se proto jedná o málo zaměřené jednání z pohledu cíle.⁵⁸ Nejde-li o impulsivní projev pomsty, pak je z hlediska společenského možno ji hodnotit jako málo nebezpečnou. Čermák k tomuto na vysvětlenou uvádí: „V každodenním životě se lidé mnohem častěji chovají agresivně nikoliv proto, aby uspokojili svoji touhu ubližovat druhým, ale proto, že jsou náhle zaplaveni negativními emocemi, hněvem, vztekem, zlostí.“⁵⁹ Instrumentální agrese je vždy prostředkem k dosažení cíle. Jestliže se jedná o agresivní chování reaktivní, pak ji není nezbytné hodnotit jako sociálně patologický jev, poněvadž slouží k odvrácení škod a nebezpečí. Jejím cílem tak je ochrana vlastní osoby či ochrana blízkých. Jestliže je však tento druh agrese spjat s aktivním a záměrným uspokojením potřeb agresora (od prosazování si pozornosti až k bezcitému dosažení vlastní spokojenosti), pak je již ze strany společnosti vnímána negativně.⁶⁰

Z dosud uvedeného je možno dovodit, že u motorkářů připadá do úvahy zvláště agrese instrumentální, neboť tato subkultura používá násilí jako prostředek proces k dosažení daného cíle, kterým může být např. vyřešení sporu, prosazení názoru apod. Na druhé straně je však třeba vidět, že u motorkářů je užívání násilí zároveň i záležitostí cti a hrdosti vyplývající z klubové příslušnosti. Nelze však u motorkářů zcela vyloučit ani agresi emocionální. Může se vyskytnout jako reakce na vnější podněty (poničením motocyklu, nevíтанý zájem o

⁵⁷ Nakonečný k těmto druhům řadí ještě agresivitu spontánní, která se vyznačuje tím, že působení bolesti přináší agresorovi uspokojení, přičemž v krajním případě u něj takto může docházet k uspokojování jeho nezřídka až abnormálních a patologických potřeb. Příkladem spontánní agrese může být např. sadismus. Viz NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996, s. 204.

⁵⁸ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 47.

⁵⁹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998, s. 29.

⁶⁰ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 47 a 48.

přítelkyni apod.). Tato odezva je však závislá hlavně na osobnostních rysech daného motorkáře, v některých případech i na tom, jaké zkonsumoval množství alkoholických nápojů.

text

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SUBKULTURA MOTORKÁŘŮ VE SVĚTLE EMPIRICKÝCH ZJIŠTĚNÍ

V této části práce budou prezentovány výsledky kvalitativně zaměřeného výzkumu, jenž byl zaměřen na subkulturu motorkářů. Nejprve budou objasněny metodologické otázky provedeného výzkumu, načež budou rozebrána zjištění výzkumu a zodpovězeny jednotlivé výzkumné otázky.

4.1 Cíle výzkumu a výzkumná otázka

Hlavním cílem této bakalářské práce je podrobnější etnografický popis a získání celkového obrazu subkultury motorkářů. Je tak zaměřena na to, jakým způsobem motorkáři společně vytvářejí subkulturu, stejně jako na znaky této subkultury a na porozumění této subkultuře. Uvedeného hlavního cíle bylo dosaženo prostřednictvím jeho bližší konkretizace na cíle dílčí. Takto bylo tedy cílem zjištění a pochopení chování, vztahů, postojů, hodnot, norem, vkusu, myšlení a názorů členů motorkářské subkultury, a to za využití rozhovorů, zúčastněného pozorování a analýzy dostupných dokumentů.

V návaznosti na tyto cíle byly stanoveny níže uvedené výzkumné otázky, jež měly být v rámci výzkumu zodpovězeny:

1. Jaké panují vztahy v rámci subkultury motorkářů?
2. Jakým způsobem řeší motorkáři případné konflikty?
3. Jaké motorkáři uznávají hodnoty?
4. Jakým způsobem tráví motorkáři svůj volný čas?
5. Jaký mají motorkáři vztah ke zbytku populace?
6. Jakým způsobem se motorkáři staví k normám uznávaným ve společnosti?
7. Jak motorkáři vnímají tzv. jednocentní?

4.2 Strategie výzkumu

S ohledem na zaměření a cíle této práce byla zvolena, jak již bylo vedeno v úvodu této kapitoly, kvalitativní výzkumná strategie. Poněvadž v práci je sledován cíl získat celistvý obraz subkultury motorkářů, byl zvolen jako design práce etnografický výzkum. K němu Goetz a LeCompte uvádějí následující: „Etnografický výzkum se provádí s cílem získat holistický obraz určité skupiny, instituce nebo společnosti. (...) Důraz se klade na dokumentování každodennosti jedinců tím, že je pozorujeme a vedeme s nimi rozhovory. Vý-

zkumník často nezačíná výzkum se zcela jasně definovanými hypotézami. Snaží se porozumět dění ve skupině a sledovat jednotlivé aktivity jejích členů.⁶¹

Handl k podstatě etnografického výzkumu uvádí, že v něm jde o výzkumníkův pohled, stejně jako o jeho snahu po tom, aby jasně a spolehlivě přiblížil a popsal zkoumanou skupinu jako celek, její veškeré části i vztahy mezi nimi, a to prostřednictvím důkladného zkoumání.⁶² Základním předpokladem úspěšného etnografického výzkumu je delší pobyt výzkumníka v terénu. Pouze tak může identifikovat a poznat, jakým způsobem daná sociální skupina (v tomto konkrétním případě se jednalo o subkulturu motorkářů) funguje a jaké jsou významy chování a jednání jejích příslušníků. Během tohoto pobytu v terénu musí výzkumník nejprve „splynout“ se skupinou, aby v ní nepůsobil jako rušivý element, a následně shromažďovat nezbytná data. Další důležitou podmínkou je, aby byl výzkumník s to pružně reagovat na podmínky výzkumu, což platí jak o jeho myšlenkách, tak i o způsobech získávání informací.⁶³

Získávaná data je dále třeba průběžně zaznamenávat. Za klíčový způsob zaznamenávání v průběhu výzkumu je třeba přitom považovat terénní poznámky. Je však třeba si uvědomit, že psaní terénních poznámek nevede ve svém výsledku k pořízení fotografického otisku reality. Uvedená skutečnost vyplývá z toho, že „V poznámkách se zúročuje naše vzdělání, nabyté vědění, zkušenosti, kontrolované i nekontrolované emoce, vazby náklonnosti a antipatie. To vše vykresluje partikulární pohled, ze kterého realitu popisujeme. Tato pozičnost není charakteristická jen pro terénní poznámky, ale i pro celý způsob etnografického psaní. Partikulárnost zde neznamena nedostatečnost, nebo dokonce nepravdivost pohledu, je pouze uvědomením si vlastní pozice a možností, které nám tato pozice otevírá, nebo které naopak skrývá.“⁶⁴

4.3 Výzkumný soubor

V souvislosti s výzkumným souborem bylo třeba řešit jednak metodu výběru výzkumného souboru, jednak etické otázky spojené s účastí ve výzkumu.

⁶¹ Uvedeno dle: HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 118.

⁶² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 118.

⁶³ Tamtéž, s. 119 a 120.

⁶⁴ ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 118.

4.3.1 Metody výběru

Poněvadž byl výzkum zaměřen na určitou konkrétní sociální skupinu - subkulturu motorkářů, podléhal výběr stratifikovanému vzorkování, v souvislosti se kterým bylo třeba předem vyloučit osoby, které nejsou motorkáři. První tři osoby k provedení rozhovoru byly získány od „vrátného“ (tzv. „gatekeeper“), jenž je sám motorkářem a tudíž disponuje nezbytnými informacemi a kontakty, avšak sám neměl zájem se výzkumu zúčastnit. Výhodou však bylo, že dalším potenciálním respondentům poskytl záruku, že s jimi poskytnutými informacemi bude nakládáno veskrze korektně. Další respondenti byli vybíráni prostřednictvím metody „sněhové koule“, kterou lze specifikovat tak, že od prvních respondentů byly získány tipy na další možné respondenty z řad motorkářů, kteří pak dávali sami tipy na další. Z těchto vytipovaných respondentů byly autorkou práce vybíráni další respondenti, přičemž pro tento účel byla využita teorie zaměřeného výběru. K teoreticky zaměřenému výběru je možno uvést, že byl navržen již zmiňovanými autory Glaserem a Straussem. Hendl o tomto druhu výběru uvádí následující: „Teoreticky zaměřený výběr označuje proces sběru dat potřebných ke generování teorie, přičemž výzkumník svá data zároveň shromažďuje, kóduje a analyzuje a přitom se rozhoduje, která další data jsou zapotřebí a kde se dají získat. Sběr dat je řízen vznikající teorií.“⁶⁵

Výzkumný soubor tak byl tvořen celek šesti motorkáři. Dva z nich náleželi ke členům MC klubu, další dva byli členy neoficiálního motorkářského klubu a zbylí dva náleželi ke klubům fungujícím spíše na bázi party motorkářů. Členové MC klubu byli Petr (46 let) a Pavel (38 let), členové ne-MC byli Michal (33 let) a Miroslav (28 let) a z party motorkářů byli Jaroslav (45 let) a Jiří (30 let).

4.3.2 Etické otázky

Jak vyplynulo z teoretické části, motorkáři jsou subkulturou, která se od zbytku populace v řadě ohledů odlišuje. Tím je dána jejich ostražitost před případnými pohledy zvenčí. Nanačený problém je ještě více markantní v případě tzv. jednoprocenních. Na tento problém poukazuje ve své stati např. Jehlička.⁶⁶ V případě výzkumu v subkultuře motorkářů bylo

⁶⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 151.

⁶⁶ Viz JEHLIČKA, D. *Outlaw motorcycle gangs – možné překážky výzkumu* [online]. 3. září 2012. [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <<http://www.sekuritaci.cz/outlaw-motorcycle-gangs-mozne-prekazky-vyzkumu/>>.

třeba velmi striktně dodržovat etické otázky výzkumu, především důvěrnost (angl. *confidentiality*), poučený souhlas a zpřístupnění práce účastníkům výzkumu.⁶⁷

Výběrová skupina byla tvořena celkem šesti respondenty různého věku a sociálního postavení, kteří se rekrutovali z MC klubů, klubů i jiných neformálních seskupení fungujících na bázi party kamarádů. Každá z těchto skupin motorkářů byla ve výběrové skupině zastoupena dvěma respondenty. Ve výběrové skupině naproti tomu nebyl zastoupen žádný tzv. jednoprocenní, poněvadž se žádného takového motorkáře nepodařilo oslovit (respektive žádného takového motorkáře nikdo z respondentů neznal a nemohl tak na něj poskytnout kontakt). Z důvodu zachování soukromí respondentů byly jejich osobní údaje změněny, rovněž tak nejsou používána reálná označení skupin motorkářů, kterých jsou členy. Proto jsou tyto údaje v této části práce uváděny jako fiktivní.

Ve vztahu k etickým otázkám je třeba ještě uvést, že před zahájením rozhovoru byly s každým účastníkem výzkumu prodiskutovány otázky bezpečí. V rámci této diskuse byli respondenti ubezpečeni, že jejich jména i další zmiňované údaje o nich budou pozměněny tak, aby byla vyloučena jejich pozdější identifikace. Dále byli respondenti ubezpečeni, že pokud z jakéhokoliv důvodu na některou z pokládaných otázek nebudou chtít odpovídat, tak že nebudou k odpovědi na ni jakýmkoliv způsobem nuceni. Rovněž tak byli respondenti ubezpečeni, že v kterémkoliv okamžiku mohou odmítnout další pokračování své účasti ve výzkumu. Bezprostředně před pokládáním otázek respondentům byl od každého z nich získán v ústní formě informovaný souhlas s účastí ve výzkumu. Tímto souhlasem motorkář dával výslovně najevo skutečnost, že se výzkumu účastní dobrovolně a že byl v nezbytném rozsahu poučen o jeho rozsahu a dalším využití. Jeho součástí byl i souhlas s poskytnutím rozhovoru, s jeho zaznamenáváním a použitím v této práci. Identicky byly poučeny i osoby, které poskytly relevantní materiály ke studiu subkultury motorkářů.

4.4 Metody sběru dat

Vzhledem k tomu, že si tato práce kladla za cíl získat pokud možno ucelený pohled na subkulturu motorkářů, bylo pro sběr dat použito více metod získávání a sběru dat. Předně se jednalo o rozhovory s návodem s respondenty-motorkáři. Dále šlo o metodu zúčastně-

⁶⁷ Blíže viz např. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, s. 43 až 50.

ného pozorování. Informace získané prostřednictvím těchto metod byly doplněny ještě studiem získaných materiálů, které dokumentují činnost a život motorkářských skupin.

4.4.1 Rozhovory s návodem

Rozhovor (interview) představuje významnou metodu, jejímž prostřednictvím jsou přímo od respondentů získávány relevantní informace. Respondenti mohou být v průběhu rozhovoru dotazováni na jejich názory, zkušenosti, pocity či znalosti. Tyto skutečnosti jsou pak nápomocny během sestavování nosných výpovědí respondentů. V praxi je využíváno několik různých druhů rozhovorů. Například podle míry standardizace mohou být rozhovory děleny na standardizované, polostandardizované či nestandardizované.⁶⁸ Existují i jiné druhy rozhovorů, přičemž každý z těchto druhů představuje do jisté míry odlišný prostředek k dosažení cíle, z čehož současně vyplývá, že každý z těchto druhů může výzkumníkovi přinést jiné výstupy a výsledky.

Pro splnění stanoveného cíle se jako nejvhodnější z druhů rozhovorů jeví metoda rozhovoru pomocí návodu, poněvadž z výzkumných otázek vyplynuly určité oblasti a témata, kolem nichž měly být rozhovory vedeny. Jejich zevrubnější probrání by striktně předem nachystané otázky velmi pravděpodobně neumožňovaly. Právě rozhovor pomocí návodu poskytuje výzkumníkovi příležitost k tomu, aby pružně reagoval na průběh rozhovoru, neboť má možnost se zeptat na případné nejasnosti a volit formulaci otázek v závislosti na situaci. Podstatu a výhody rozhovoru s pomocí návodu shrnuje Hendl následovně: „Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata. Je na tazateli, jakým způsobem a v jaké pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace. Rozhovor s návodem dává tazateli možnost co nejvýhodněji využít čas k interview. Současně umožňuje provést rozhovory s několika lidmi strukturovaněji a ulehčit jejich srovnání. Pomáhá udržet zaměření rozhovoru, ale dovoluje dotazovanému zároveň uplatnit vlastní perspektivy a zkušenosti.“⁶⁹

⁶⁸ JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, s. 212.

⁶⁹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 174.

Průběh rozhovorů s motorkáři byl na základě jimi uděleného souhlasu zaznamenáván na MP3 diktafon. Tyto nahrávky byly za účelem jejich dalšího zpracování posléze přepsány do textové formy.

4.4.2 Zúčastněné pozorování

O pozorování je možno uvést, že představuje tradiční část kvalitativních výzkumů. Zprostředkovává výzkumníkovi nejrůznější projevy lidí, jež mohou být odlišné od informací získaných jinými metodami (např. z rozhovorů).⁷⁰ Pozorování umožňuje v řadě případů výzkumníkovi získat informace, které mu doposud chyběly, nebo je měl k dispozici zkreslené. Je současně metodou, u níž má velký význam osoba výzkumníka (pozorovatele) a jeho schopnost na základě vjemů vnímaných zrakem, sluchem či citem dát dohromady objektivní záznam.

Stejně jako v případě metody rozhovoru existuje více druhů, tak i u pozorování je možno rozlišovat více druhů a typů. Pro účely získání příslušných informací o motorkářích bylo zvoleno pozorování zúčastněné, jehož podstatu líčí Hendl takto: „Zúčastněným pozorováním je možné popsat, co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč. Tato strategie se používá v etnografickém výzkumu nebo v případových studiích, které se soustřeďují na hloubkový popis a analýzu nějakého jevu.“⁷¹ Autorka této práce se účastnila dění mezi motorkáři, přičemž jim byla známa skutečnost, že mezi nimi probíhá výzkum. Šlo proto o pozorování otevřené. Realizované pozorování se neřídilo nějakým předem daným předpisem, jak by mělo být prováděno.

Všechna pozorování mezi motorkáři byla přitom uskutečněna v přirozených situacích a podmínkách. Z uvedeného je tak zřejmé, že se jednalo o nestrukturované pozorování v přirozených situacích. Nespornou výhodou tohoto druhu pozorování je, že pozorovatel zde nevystupuje coby pasivní registrátor dat stojící mimo předmětovou oblast, což vyplývá z faktu, že je sám přímo účasten v sociální situaci, ve které se projevuje předmět výzkumu. „Je v osobním vztahu s pozorovanými, sbírá data, zatímco se účastní přirozeně se vyvíjejí-

⁷⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 191.

⁷¹ Tamtéž, s. 193.

cích životních situací. To vede k těsnějšímu přiblížení k předmětu a k možnosti odhalit vnitřní perspektivy účastníků.⁷²

4.4.3 Motorkářské dokumenty

Na skutečnosti, které se váží k předmětu prováděného výzkumu, bylo možno usuzovat i z různých dokumentů motorkářů. Takovými byly hlavně kroniky motorkářských klubů a fotografie z jejich akcí.

4.5 Metody analýzy a interpretace dat

4.5.1 Rozhovor s návodem

Veškeré rozhovory s motorkáři zaznamenané na MP3 diktafon byly následně přepsány do textové podoby. Pro tento přepis byla využita metoda doslovné transkripce, jejíž podstatou je přepsání veškerého mluveného projevu respondenta na text. Následně byl takto vzniklý text několikrát pročitán a podroben segmentaci, během níž je text členěn na části, jež mají určitou souvislost či určitý společný význam. Údaje byly dále analyzovány za využití otevřeného kódování. Při něm bylo postupováno tak, že jednotlivé části rozhovorů (respektive jejich přepisů) byly opatřovány kódy, jež nějakým způsobem vystihovaly a klasifikovaly celky. Popsaný postup byl použit u všech přepisů rozhovorů.

Kódování je možno charakterizovat jakožto operace, jejichž prostřednictvím dochází k rozebírání a konceptualizaci údajů a následně k jejich opětovnému složení novými způsoby.⁷³ Strauss a Corbinová k otevřenému kódování uvádějí, že jde o „... část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů. Bez tohoto prvního a základního analytického kroku by nemohl proběhnout zbytek analýzy ani následná komunikace. Během otevřeného kódování jsou údaje rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním jsou zjištěny podobnosti a rozdíly, a také jsou kladeny otázky o jevech údajů reprezentovaných. Během tohoto procesu jsou zvažovány a zkoumány naše vlastní i cizí domněnky o jevu, což vede k novým objevům.“⁷⁴ Kódování

⁷² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 193.

⁷³ STRAUSS, A. L., CORBIN, J. M. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody Zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999, s. 39.

⁷⁴ Tamtéž, s. 43.

bylo prováděno za využití zvýrazňovačů různých barev, kterými byl podtrháván příslušný text a tak následně „vystoupily“ jednotlivé kategorie.

Kódy z jednotlivých rozhovorů a poté i ze všech rozhovorů byly poté na základě srovnávání a významové podobnosti slučovány do kategorií. Vytváření kategorií pomocí analýzy je označováno jako proces kategorizace. Některé hlavní kategorie, jež v sobě zahrnují větší obsah, bylo dále rozděleno z tohoto důvodu na subkategorie. V závěru byly kódy zařazeny do tabulky k příslušným kategoriím. Kromě toho k nim byly přiřazeny i příslušné výpovědi. Popis jednotlivých kategorií a subkategorií je uveden v kapitole 4.6.1.

4.5.2 Zúčastněné pozorování

Z pozorování byly do této práce zahrnuty jen ty oblasti, které mají vztah k jejímu zaměření. Na základě pozorování a na jeho základě nabytých zkušeností byla zprvu provedena redukce objemu informací, načež byla uskutečněna jejich obsahová analýza a nakonec sepsání výsledků.

4.5.3 Motorkářské dokumenty

Z motorkářských dokumentů byly nejcennější klubové kroniky. U těchto byla po několikerém přečtení prováděna obsahová analýza výpovědí. Současně byla prováděna analýza jazyka a slova, tj. způsobu vyjadřování. V neposlední řadě byla využita i metoda enumerace, jejíž podstatou je zjišťování četností určitých jevů či aktivit.

4.5.4 Metoda syntézy a interpretace údajů

K dosažení vzájemné provázanosti a vskutku komplexního pohledu na zkoumanou problematiku byly výsledky získané z rozhovorů, zúčastněného pozorování a motorkářských dokumentů opět srovnávány a seskupovány. Byly zkoumány a porovnávány jednotlivé související kategorie a výpovědi. Na základě takto prováděné syntézy vznikla interpretace údajů.

4.6 Popis analýzy dat

4.6.1 Rozhovory s návodem

V této části práce jsou zmíněny jednotlivé kategorie a subkategorie, které byly identifikovány na základě provedené analýzy. Z té vzešlo celkem sedm kategorií, přičemž dvě kategorie jsou dále děleny s ohledem na jejich obsáhlost a členitost na jejich subkategorie. Jed-

nalo se o kategorie vztahy mezi motorkáři, způsob řešení konfliktů, vlastní hodnoty, způsob trávení volného času, vztahy k majoritě, postoj k hodnotám majority a vztah k jednoprocenním. Na subkategorie byly děleny kategorie vztahy mezi motorkáři a vztahy k majoritě. Obě tyto kategorie byly shodně rozděleny na subkategorie vztahy MC a vztahy ne-MC. Obsah shora uvedených kategorií i jejich subkategorií je zachycen v tabulce 1.

Tabulka 1 Kategorie a subkategorie vzešlé z analýzy rozhovorů s návodem

P. č.	Označení kategorie	Obsah kategorie
1.	Vztahy mezi motorkáři <ul style="list-style-type: none"> vztahy MC vztahy ne-MC 	Postoje motorkářů k příslušníkům vlastní skupiny, pospolitost i rivalita, postoje k motorkářům z jiných skupin, vzájemná pomoc
2.	Způsob řešení konfliktů	Popis konfliktních situací, popis, jak se v nich respondent či jeho kolegové zachovali
3.	Vlastní hodnoty	Výčet hodnot, které motorkáři uznávají a příklady jejich uplatňování
4.	Způsob trávení volného času	Popis aktivit motorkářů ve volném čase, výčet aktivit, využití podmínek v místě srazů apod.
5.	Vztahy k majoritě <ul style="list-style-type: none"> vztahy MC vztahy ne-MC 	Postoje motorkářů k „nemotorkářům“, zejména postoje k tzv. plechovkářům (řidičům motorových vozidel)
6.	Postoj k hodnotám majority	Názory na hodnoty uznávané většinou společností
7.	Vztah k jednoprocenním	Líčení názorů na jednoprocenní, vytváření až aury tajemna

Zdroj: Vlastní zpracování

4.6.2 Zúčastněné pozorování

Na základě analýzy zúčastněného pozorování je možno jeho výsledky shrnout do následujících tezí:

- u motorkářů všech skupin převažuje aktivní způsob života stejně jako trávení volného času;
- motorkáři z týchž skupin se navzájem znají, stýkají se, jsou jim známy podrobnosti o životě všech dalších členů skupiny, jsou ochotni si navzájem pomáhat;
- mezi motorkáři z různých druhů skupin (MC klubů, neoficiálních klubů a klubů fungujících spíše na bázi party motorkářů) panuje v některých situacích rivalita, v krajních situacích až nevraživost;
- mezi motorkáři obecně velmi často panuje určitý odstup a nedůvěra k řidičům dalších motorových vozidel, s nimiž se setkávají v silničním provozu, což platí především o řidičích osobních automobilů;
- vzájemná komunikace mezi motorkáři z téže skupiny nebo z téhož druhu bývá často prokládána vulgarismy, avšak to nic nemění na skutečnosti, že se jejich vztahy vyznačují vřelostí a ochotou pomoci kolegovi na motorce;
- motorkáři mají snahu se co nejvíce setkávat při různých příležitostech;
- v průběhu setkání motorkářů (při srazech apod.) je pro ně daleko důležitější atmosféra než případné pohodlí a komfort (ubytování aj.);
- případné konflikty mezi sebou i ve vztahu k okolí motorkáři řeší přímočaře (z očí do očí), v krajních případech neváhají použít fyzické násilí;
- v praktickém životě je možno u motorkářů z uznávaných hodnot vyzorovat smysl pro čest, loajalitu ke kolegům ze „své“ skupiny, touhu po svobodě ve smyslu nebýt nikým a ničím omezován.

4.6.3 Motorkářské dokumenty

Cílem analýzy motorkářských dokumentů, kterými byly kroniky klubů, k nimž respondenti patřili, a fotografie či videozáznamy (obvykle z mobilních telefonů) předložené respondenty, bylo hlavně zjistit, jaké aktivity motorkáři preferují a případně doplnit a rozšířit informace získané předešlými dvěma uvedenými způsoby. Z této analýzy vyplynuly následující obecné informace:

- vypovídací hodnota motorkářských dokumentů není z hlediska výše uvedeného záměru nijak vysoká;
- motorkářské dokumenty jsou navzájem velmi podobné;
- převažují v nich víceméně informace obecného charakteru, které sestávají z časových a místních údajů;

- občasný výskyt pravopisných a gramatických chyb a v případě jednoho deníku i hůře čitelné písmo.

Z konkrétních údajů bylo při studiu motorkářských dokumentů zjištěno následující:

- všichni motorkáři se zúčastňují různých motorkářských srazů;
- z dalších aktivit ve volném čase jsou hojné společné oslavy narozenin a jiných příležitostí (např. zakoupení nového motocyklu apod.);
- velmi populární jsou mezi respondenty společné vyjížděky, tzv. kochačky.

4.7 Interpretace analýzy

Na základě výše popsaných analýz je možno provést níže uvedenou interpretaci, která bude zohledňovat jednotlivé výzkumné otázky uvedené v kapitole 4.1 této práce.

4.7.1 Vztahy v rámci subkultury motorkářů

O vztazích mezi motorkáři je možno ve všeobecnosti uvést, že jsou dosti rozporuplné. Základem této rozporuplnosti je zejména příslušnost motorkářů k některé ze skupin podle klubů či skupin. Zatímco mezi motorkáři ze stejného klubu či party (v případě klubu motorkářů na bázi party) panují výborné vztahy, které se vyznačují zejména bratrstvím, kolegiálností, ochotou pomoci takřka v každé situaci, pak ve vztahu ke členům jinému klubu, ale zejména ke členům klubu jiné kategorie mohou panovat vztahy napjaté, v krajním případě až nepřátelské. Uvedené se týká zejména nevraživosti motorkářů z kategorie ne-MC a motorkářů z klubu na bázi party k motorkářům z MC klubů a naopak.

Dokumentují to slova např. Michala, který v této souvislosti uvedl následující: „Kluci z emsí si myslí, že nad ně není. Nedávno mě jich několik zastavilo a chtělo po mě, ať si sundám barvy... Protože jich byla přesila, tak sem to udělal. Nevím ale, proč by mi měl nějaký buzerant říkat, co můžu a nemůžu. Já to taky nedělám. Každý by se měl starat o sebe. Zajímavý je, že když je emsíčkař sám, tak si na mě netroufne a neřekne mi, abych shodil barvy. Ale jak je jich víc, tak to jsou geroji. To se mi na nich hrubě nelíbí.“ Jiří se vyjádřil v podobném duchu: „Mezi motorkáři mě nejvíce serou borci z emsí. Dělají machry a přitom nejsou o nic víc, než ostatní. Jen někomu lezli do prdele, jak se to dělalo kdysi na vojně, aby se pak mohli povyšovat nad ostatními. To se mi vůbec nelíbí.“ Ze strany ostatních motorkářů je tedy možno k členům klubů MC vnímat určitou rivalitu až nevraživost, která pramení z do jisté míry přezíravého postoje členů MC klubů k ostatním motorkářům.

O tomto jejich postoji svědčí vyjádření Petra, který se ve vztahu k motorkářům, kteří nejsou členy MC klubu, vyjádřil takto: „Kdejaký křupan, co si koupí motorku, si myslí, že je z něj hned plnohodnotný motorkář. To jsou ale na omylu. Mě trvalo několik let, než se ze mě stal člen MC klubu. O to více si toho teď však vážím a myslím si, že by nás ti ostatní měli brát vážně a mít k nám úctu. Kdyby byly taky v emsí, tak by to pochopili.“

4.7.2 Způsoby řešení vzniklých konfliktů

V řešení vzniklých konfliktů jsou motorkáři bez rozdílu velmi přímočaří. Nedělá jim problém řešit hrozící i probíhající spor tváří v tvář s protistranou. Jejich přístup by bylo možno charakterizovat tezí, že k ostrému slovu či k ráně nemají v takových situacích moc daleko. Absolvované rvačky se pak stávají vděčným tématem debat mezi motorkáři při různých příležitostech. Pavel k tomu například uvedl: „Nedávno se do mě navážel v hospodě jeden přízdisráč. Nevím, proč do mě furt vařil. Prvně jsem se snažil jej varovat a říkal jsem mu, ať se na to vysere, ale on si nedal pokoj. Tak jsem mu dal jednu tečku a byl od něj pokoj. (...) Kdybych to řešil třeba přes benga, tak tam jsme možná ještě teď. Takhle stačila jedna rána a byl klid.“ Podobně to vidí i Jaroslav: „Každej si musí uvědomit, že motorkáři nejsou žádný vořezávátka. Nevyhledávám rvačky za každou cenu, ale pokud si někdo myslí, že se do mě může beztrestně strefovat, tak jej prvně pošlu do prdele a pokud si nedá ani potom pokoj, tak to schytá a je klid.“ Z Michalova vyjádření pak vyplynulo, že tento přímočarý způsob řešení konfliktních situací je uplatňován proti každému potenciálnímu protivníkovi: „Víš, debil je debil. Je úplně jedno, jestli jezdí na motorce nebo ne. A když se někdo neumí chovat, tak musí počítat s tím, že to třeba i schytá.“

Ze zúčastněného pozorování navíc vyplynul poznatek, že pokud jsou poblíž ohroženého motorkáře jeho kolegové z klubu a někdy i jiný motorkář, tak se za sebe navzájem postaví. I tento přístup je možno považovat za jeden ze způsobů řešení hrozících či eskalujících konfliktů, poněvadž v řadě případů potenciální protivník couvne a hrozící konflikt je tak zažehnán. Miroslav v tomto přístupu spatřuje určitou paralelu s mušketýry: „Ono to mezi motorkáři je tak trochu jako ve Třech mušketýrech. U motorkářů platí jakési nepsané pravidlo „Jeden za všechny, všichni za jednoho.“ I kdybych věděl, že dostanu na budku, tak kamaráda ve štychu nenechám. Na druhé straně taky mám jistotu, že podobně nenechá ve štychu ani on mě.“ Z uvedeného je tak zřejmé, že způsob řešení konfliktů u motorkářů má přímou vazbu na vztahy mezi nimi.

4.7.3 Hodnoty uznávané motorkáři

Na některé hodnoty uznávané motorkáři bylo možno usuzovat již z dosavadní interpretace analýzy. Jednalo se o hodnotu bratrství, která byla zmiňována v souvislosti se vztahy v rámci subkultury motorkářů, a nepřímo i o hodnotu spravedlnosti, na kterou respondenti z ne-MC a part motorkářů naráželi v souvislosti s postojem motorkářů z MC klubů vůči nim. Jedna hodnota je však pro všechny motorkáře společná, a to bez ohledu na to, zda se jedná o člena oficiálního či neoficiálního motorkářského klubu či člena party lidí, kteří spolu „jen“ jezdí na motorkách. Touto hodnotou je svoboda. Tuto hodnotu zmiňovali všichni respondenti bez rozdílu, ať již přímo nebo prostřednictvím jejího popisu.

Například Jaroslav k hodnotám, které jsou uznávány motorkáři, uvedl následující: „Hlavní hodnotou všech motorkářů je svoboda. Motorkáři jsou od přírody nevázaní, nemají rádi, když jim někdo poroučí a neradi se podřizují proti své vůli. Pro svobodu jsou ochotni obětovat a udělat v podstatě cokoliv. Bez svobody by totiž nebyl motorkář motorkářem.“ Toto jeho vyjádření je až téměř filozofické. Naproti tomu Petr byl jedním z těch, kteří tuto hodnotu zmiňovali ve formě popisu jejich projevů: „Neznám nic lepšího, než když mám dost času, tak sednout za řídku, nakopnout stroj a jet, kam mě vítr zavane. Ten pocit, že mě netlačí čas, že můžu jet kamkoliv, kam mě motorka doveze, je prostě k nezaplacení. Toho bych se nikdy nechtěl vzdát.“

Z rozhovorů vplynuly i další dvě hodnoty, které se mezi motorkáři vyskytují a jež jsou jimi velmi uznávány. Těmito hodnotami jsou důvěra a společné prosazování zájmů skupiny.

Důvěra byla v podstatě zmíněna již v souvislosti se způsoby, kterými motorkáři řeší hrozící či vzniklé konflikty. Zde byla tato hodnota vyjádřena v tom, že se motorkář, který je potenciálně ohrožen konfliktem, může spolehnout na pomoc svých kolegů, kteří jsou nablízku. Tato hodnota má však u motorkářů i jiný rozměr – motorkář se může spolehnout na to, že se dočká pomoci svých kolegů v situaci, kdy to bude potřebovat. Může se jim svěřit v podstatě s jakýmkoliv problémem a ti jsou vždy ochotni podat pomocnou ruku. Tato skutečnost vplynula jak z rozhovorů s motorkáři, tak i ze zúčastněného pozorování. Jiří k touto například uvedl: „Jsem rád, že v partě kluků, co s nima jezdím na motorkách, můžu řešit cokoliv. To nemůžu ani doma, ani v práci. Mezi klukama ano. A k tomu jsou mi ochotni ještě pomoci. Ta vzájemná důvěra je něco úžasného.“

Také hodnota označená jakožto společné prosazování zájmů skupiny (motorkářů) se vyskytovala napříč všemi skupinami respondentů. Jejím obsahem je společné úsilí, které je vyvíjeno ve prospěch členů dané skupiny motorkářů a jimi uznávaných hodnot. Příkladem je již rozebíraná pomoc ohroženému kolegovi v případě, že se dostane do konfliktu s jinou osobou. Stejným způsobem však mohou být společně prosazovány i jiné záležitosti. Miroslav například uvedl: „Jednou mi při vyjížděce vypověděla službu motorka. Hoši mě však nenechali na holičkách a do jejího zprovoznění se zapojili všichni, co měli ruce a nohy.“ V jím popisovaném případě se společným zájmem spontánně stal problém, kterého potkal jednoho z nich. Pak společně pracovali na jeho vyřešení.

4.7.4 Způsob trávení volného času motorkáři

Na základě provedené analýzy bylo zjištěno, že motorkáři společně tráví volný čas obvykle pouze při takových aktivitách, které souvisejí s jejich hlavním koníčkem – motocyklem. V odpovědích respondentů se z volnočasových aktivit objevili společné vyjížděky, motorkářské srazy, návštěvy muzeí a výstav s motocykly, v některých případech i společné dovolené a oslavy narozenin. Tyto aktivity jsou zachyceny i ve zkoumaných motorkářských dokumentech. Část z nich byla i předmětem zúčastněného pozorování. Tímto bylo zjištěno, že při společně realizovaných volnočasových vládne mezi motorkáři uvolněná a přátelská atmosféra. Naproti tomu nebylo zjištěno, že by motorkáři mezi sebou pořádali běžně různá sportovní utkání (např. turnaje či zápasy ve fotbale apod.). Volnočasové aktivity se tak téměř výhradně odvíjejí od jednoho z hlavních symbolů motorkářů, kterým je motocykl.

4.7.5 Vztah motorkářů ke zbytku populace

Stejně jako jsou diferencovány vztahy v rámci motorkářské subkultury podle příslušnosti k některé ze skupin podle klubů či skupin motorkářů, jsou diferencovány jejich vztahy ke zbytku populace. Jednotní jsou pouze k jejich „rivalovi“ ze silničního provozu – řidičům osobních a nákladních vozidel. Ty označují zpravidla jako plechovkáře a vztah motorkářů k nim je do značné míry poznamenán rivalitou. Michal to vysvětluje následovně: „Plechovkáři nás permanentně svojí tupostí a někdy i zlými úmysly ohrožují na životě. Neví nebo nechcú vědět, jak se mají vůči nám na silnici chovat. Vidí v nás dobrovolné dárce orgánů a neuvědomují si, že nehody zavinujeme nejen my, ale velmi často i oni. Na silnici plechovkáře jednoznačně nemám rád, i když je z bezpečnostních důvodů respektuju.“

Mimo silniční provoz jsou vztahy či členů neoficiálních motorkářských klubů nebo členů party lidí, kteří spolu jezdí na motorkách, v zásadě identické se vztahy, které panují ve zbytku populace, což znamená, že tyto se řídí osobními sympatiemi či naopak nesympatiemi k jedincům, s nimiž tito motorkáři přijdou do styku. Jaroslav to glosoval následujícím způsobem: „Je mi vcelku jedno, s kým se v životě potkám. Buďto je i sympatický a pak s ním vyjdu, nebo je to ichtyl a pak s ním nemůžu vyjít. Většinou se ale s lidmi domluví a nemívám v kontaktu s nimi nějaké problémy.“ Podobně vypovídali i Jiří, Michal a Miroslav.

Poněkud jiná je situace u členů MC klubů. U těchto bylo zjištěno, že si od zbytku populace vědomě drží určitý odstup. To se projevuje tím, že pokud to není nutné (např. z profesních důvodů apod.), tak se raději stýkají se svými kolegy z klubu. Pavel k tomu uvedl: „Nejvíce si rozumím se svými kolegy z naší klubu a tak se hlavně stýkám s nimi. Ostatní lidé nám až tak nerozumí a já už po těch letech nemám sil na to, abych je pochopil nebo abych usiloval o to, aby oni pochopili mě.“ Petr k tomuto doplnil: „Ostatní lidé mi nijak v zásadě nevadí, ale nevyhledávám je. Většinou k tomu nemám ani důvod.“ Z těchto dvou citací je zřejmé, že členové MC klubů vycházejí z jistého autostereotypu své skupiny, který říká, že tato skupina může uspokojovat většinu jejich společenských potřeb, a díky němuž nemají zdánlivě potřebu se stýkat běžně s většinovou populací. Tím se motorkáři z MC klubů mohou potenciálně dostávat do izolace.

4.7.6 Postoj motorkářů k normám většinové společnosti

Postoj motorkářů k normám většinové společnosti se odvíjí od jejich vztahu k majoritě. To znamená, že pokud má motorkář vztah ke zbytku populace kladný vztah, tak akceptuje a respektuje tyto normy. Pokud je tomu naopak, tak se jim odmítá podřizovat a vždy jeho chování vychází z norem, které jsou uznávány ve skupině motorkářů, v níž je ukotven. Proto lze konstatovat, že motorkáři z neoficiálních klubů a příslušníci motorkářských part s normami většinové společnosti nepřicházejí do kolize v míře větší, než je obvyklé u většinové populace. Miroslav k tomuto uvádí: „Tím, že jezdím na motorce, tak si ještě nemyslím, že s tím stojí a padá svět. Jsem současně i normální člověk, jako jsou ostatní lidi kolem nás. Takže když to shrnu, nemám s těmito normami problém a snažím se žít v souladu s nimi. Kromě nich však samozřejmě máme i ty normy svoje. Ale o tom už jsem mluvil dřív.“ Poněkud jiná je situace u členů MC klubů, u nichž bylo zjištěno, že nadřazují normy své subkultury nad normy většinové společnosti. Dokumentuje to výpověď Petra, který

k tomuto mimo jiné uvedl: „Řekl bych to asi tak. Jsem v první řadě motorkář, tak je z toho snad jasný, že mě zajímají hlavně naše normy a hodnoty. Pak až jsou normy těch ostatních. Proč by mi je někdo měl vnucovat, když já ty naše taky nikomu nevnucuju.“ Obdobně vypověděl i Pavel: „Jako motorkář ctím hlavně svobodu. A svobodný se cítím mezi svými, mezi pravými motorkáři. Tak je to snad jasný, že u mě jsou jednoznačně na prvním místě naše normy, náš život. Těmito normami se snažím řídit i v běžném životě.“ Z uvedeného je tedy jasně patrné, že motorkáři z MC klubů preferují normy motorkářské subkultury před normami většinové společnosti, což nemusí být vždy negativní, avšak na druhé straně nelze vyloučit, že v některých situacích mohou být tyto normy ve vzájemné kolizi. Takovou situaci je pak možno označit minimálně za problematickou.

4.7.7 Vnímání tzv. jednoprocených ze strany motorkářů

Velmi specifickou součástí subkultury jsou tzv. jednoprocení. Jejich vnímání ze strany respondentů bylo do velké míry poznamenáno skutečností, že se žádný z nich vědomě s žádným jednoprocením přímo nesetkal. Jejich vnímání této ultra ortodoxní skupiny motorkářů je tak produktem zprostředkované percepce, a to z vyprávění jiných motorkářů, popřípadě z filmů apod. Jaroslav např. uvedl: „Pro mě je jednoprocení něco jako Yeti. Každý o něm slyšel, ale málokdo ho viděl. V každém případě však mají můj respekt a trochu bych z nich měl i obavy. Budou to asi dost ostří hoši, když si zvolili takovej způsob života.“ Michal je také vnímá do jisté míry tajemně: „Asi bych z někoho takovýho měl velké respekt. A možná bych měl i trochu bobky, protože jsou to přece jen tvrdáci. Trošku jim i závidím, že žijou motorkou v každém okamžiku.“ Petr dosud prezentované názory na jednoprocení doplňuje následovně: „Těžko můžu o někom mluvit, když jsem ho ve svém životě ještě neviděl na vlastní oči. Podle toho, co o nich vím, bych nemohl žít jak oni, ale na druhou stranu je toleruju, protože jsou to ti nejvíc zažraní motorkáři, jaký tenhle svět viděl.“ Ve vnímání tzv. jednoprocených ze strany respondentů se tedy odráží zcela jednoznačně respekt k této specifické skupině motorkářů, dále pak obdiv k tomu, že žijí permanentně jako „správní“ motorkáři, částečně i obavy z jejich chování, které je pro respondenty velkou neznámou.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo objasnit nejprve pojem „kultura“ a v návaznosti na něj pak pojem „subkultura“, charakterizovat demografii motorkářů a motorkářství jako subkulturu. V empirické části pak bylo cílem podat podrobnější etnografický popis a dospět k získání celkového obrazu subkultury motorkářů.

V první kapitole bylo zmíněno, že kultura představuje společný soubor zmíněných znaků, jež jsou charakteristické pro určitou skupinu lidí, pro určitou pospolitost či společnost. Subkulturu je možno naproti tomu chápat jako jistou „kulturu v kultuře“, jako cosi, co je podstatně odlišné od běžných specifických vzorců majoritní kultury. Jako taková je subkultura propojena vlastním souborem kulturních prvků. Jednou z takových subkultur je i subkultura motorkářů, která stojí v centru pozornosti této práce.

Ve druhé kapitole bylo k charakteristice motorkářů z demografického hlediska konstatováno, že se u nich věk promítá do výběru motocyklu, jakož i do stylu, jenž se k určitému typu motocyklu váže. Na výběr motocyklu zde má vliv příslušná legislativa, která je reprezentována zákonem o silničním provozu. Ve vztahu k charakteristice motorkářů podle pohlaví bylo dále uvedeno, že v subkultuře motorkářů v zásadě neexistuje přílišný rozdíl v postavení jejich příslušníků, který by byl založen na genderové bázi. Zejména v posledních letech se v subkultuře motorkářů vyskytuje stále více žen. Těch je však v této subkultuře stále výrazně méně, než je mužů.

Třetí kapitola charakterizuje motorkáře jako hédonickou subkulturu. Jejím dominujícím smyslem života je ježdění na motocyklech a užívání si života bez ohledu na faktory významné pro jiné subkultury (např. politika, sociální podmínky života apod.). Členové motorkářské subkultury sdílejí v rámci svého klubu obdobné názory a jejich chování se vyznačuje do velké míry shodnými rysy. Ačkoliv se mezi jednotlivými motorkářskými kluby mohou v některých ohledech vyskytovat i poměrně značné diference, co se týče uznávaných hodnot a zastávaných názorů, ty hlavní charakteristiky jsou vždy identické. Motorkářská subkultura se přitom začala v současné podobě rozvíjet v období po druhé světové válce. Velký význam pro tuto subkulturu má symbolika (např. tzv. barvy). Chování příslušníků této subkultury se vyznačuje přímoučarostí, jejíž součástí je i použití instrumentálního násilí jako (z pohledu motorkářů) efektivního a účinného prostředku řešení konfliktních situací.

Cílem empirické části práce bylo zjištění a pochopení chování, vztahů, postojů, hodnot, norem, vkusu, myšlení a názorů členů motorkářské subkultury, a to za využití rozhovorů s návodem, zúčastněného pozorování a analýzy dostupných dokumentů. Provedeným etnografickým výzkumem bylo zjištěno, že vztahy mezi motorkáři je možno ve všeobecnosti charakterizovat jako dosti rozporuplné. Základem této rozporuplnosti je zejména příslušnost motorkářů k některé ze skupin podle klubů či skupin. V řešení vzniklých konfliktů jsou motorkáři bez rozdílu velmi přímočaří. Nedělá jim problém řešit hrozící i probíhající spor tváří v tvář s protistranou. Jednání za zády není jejich styl. Z hodnot uznávaných motorkáři byly výzkumem jako významné identifikovány svoboda, bratrství, vzájemná důvěra a společné prosazování zájmů skupiny.

Z provedeného výzkumu dále vyplynulo, že motorkáři společně tráví volný čas obvykle pouze při takových aktivitách, které souvisejí s jejich hlavním koníčkem – motocyklem. V odpovědích respondentů se z volnočasových aktivit objevili společné vyjížděky, motorkářské srazy, návštěvy muzeí a výstav s motocykly, v některých případech i společné dovolené a oslavy narozenin. Stejně jako jsou diferencovány vztahy v rámci motorkářské subkultury podle příslušnosti k některé ze skupin podle klubů či skupin motorkářů, jsou diferencovány jejich vztahy ke zbytku populace. Zatímco vztah členů neoficiálních klubů a part motorkářů k majoritě v zásadě nevybočuje z mezí, které jsou v majoritě běžné, pak členové MC klubů mají k majoritě do značné míry rezervovaný. Příčiny tohoto stavu je možno hledat velmi pravděpodobně ve vztahu motorkářů k normám uznávaným většinou společností.

Výzkum se v neposlední řadě zabýval i vztahem motorkářů k tzv. jednoprocenním. Zde je možno uvést, že ve vnímání této specifické skupiny motorkářů ze strany ostatních motorkářů se jednoznačně projevuje respekt, dále pak obdiv k tomu, že žijí permanentně jako „správní“ motorkáři, částečně i obavy z jejich chování, které je pro respondenty velkou neznámou, poněvadž se žádný z respondentů vědomě s příslušníky této málo početné motorkářské skupiny nesetkal.

Z dosud uvedeného je zřejmé, že se stanovené cíle práce podařilo naplnit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Zákony

- [1.] Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

Monografie

- [1.] BARGER, R., ZIMMERMAN, K., ZIMMERMAN, K. *Pekelný anděl: život a doba Sonnyho Barger a motocyklového klubu pekelných andělů*. 1. vyd. Praha: Netopejř, 2004. 213 s. ISBN 80-86096-73-4.
- [2.] BARGER, R. *Svoboda: kréda ze silnice*. 1. vyd. Praha: Talpress, 2006. 231 s. ISBN 80-7197-286-x.
- [3.] BARKER, CH. *Slovník kulturních studií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 206 s. ISBN 80-7367-099-2.
- [4.] ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. 204 s. ISBN 80-902614-1-8.
- [5.] DUFFKOVÁ, J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 237 s. ISBN 978-80-7380-123-6.
- [6.] FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 218 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
- [7.] GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.
- [8.] HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Velký psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
- [9.] HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
- [10.] HUGO, J. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 2., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, c2006. 460 s. ISBN 80-7345-098-4.
- [11.] CHMELÍK, J. *Symbolika extremistických hnutí*. 1. vyd. Praha: Armex, 2000. 113 s. ISBN 80-86244-14-8.
- [12.] JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

- [13.] JANDOUREK, J. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 231 s. ISBN 80-7178-749-3.
- [14.] KRAUS, J. a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. 1. vyd. Praha: Academia, 2005. 879 s. ISBN 80-200-1351-2.
- [15.] MALINA, J. a kol. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, c2009. 303 s. ISBN 978-80-7204-560-0.
- [16.] MAREŠ, M. *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2006. 81 s. ISBN neuvedeno.
- [17.] MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbalové chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií: Barrister & Principal, 2004. 181 s. ISBN 80-903333-0-3.
- [18.] MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2008. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [19.] NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- [20.] NICHOLS, D. *One percenter: legenda o motorkářích mimo zákon*. [Žďár nad Sázavou: Sowulo Press], c2010. 272 s. ISBN 978-80-903957-9-4.
- [21.] PETRUSEK, M. a kol. *Velký sociologický slovník. I, A-O*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.
- [22.] PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci: v životě i v procesu psychoterapie*. 2., dopl. vyd. Praha: TRITON, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7387-378-3.
- [23.] REJZEK, J. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. 752 s. ISBN 978-80-7335-296-7.
- [24.] RUMIAN, Č. *Subkultura sociální skupiny motorkářů*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. 84 s.
- [25.] SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. 280 s. ISBN 978-80-903556-3-7.
- [26.] SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7.
- [27.] SOUKUP, V., VODÁKOVÁ, A., HRDÝ, L. *Sociální a kulturní antropologie*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 157 s. ISBN 80-901424-1-9.

- [28.] SPURNÝ, J. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. 1. vyd. Praha: Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.
- [29.] STRAUSS, A. L., CORBIN, J. M. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody Zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-x.
- [30.] STRMEŇ, L., RAISKUP, J. Ch. *Výkladový slovník odborných výrazů používaných v psychologii a v jej příbuzných a hraničních vedných odboch*. 1. vyd. Bratislava: Iris, c1998. 322 s. ISBN 80-88778-69-7.
- [31.] ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĎOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [32.] THOMPSON, H. S. *Hell's Angels: Neobyčejná a hrůzná sága o motorkářském gangu*. 1. vyd. Praha: Arcadia, 1994. 414 s. ISBN 80-85812-12-6.
- [33.] VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (eds.) a kol. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

Odborné stati

- [1.] BARKER, T. One percent bikers clubs: A description. *Trends in Organized Crime*. vol. 9. no. 1, pp 101- 112. ISSN 1936-4830.

Internetové zdroje

- [1.] *Bezstarostná jízda* [online]. © 2001-2015 POMO Media Group s. r. o. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <<http://www.csfd.cz/film/4508-bezstarostna-jizda/>>.
- [2.] DULANEY, W. L. A Brief History of „Outlaw“ Motorcycle clubs. *International Journal of Motorcycle Studies*, 2005, vol. 9, no. 2. ISSN 1931-275X. [online], [cit. 2015-04-17]. Dostupné z: <http://ijms.nova.edu/November2005/IJMS_Artcl.Dulaney.html>.
- [3.] *Proč jsou MC hrdí na BARVY* [online]. © 2015 MC NEWS, 21. února 2009. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://mcnews.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=81%3Aproc-jsou-mc-hrdi-na-barvy&catid=49%3Arzne&Itemid=1>.
- [4.] *Rozdělení klubů – ridding, cestovní, značky moto, profesní, MC* [online]. © 2015 MC NEWS, 20. února 2009. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://mcnews.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=76%3Arozde>.

leni-klubu-ridding-cestovni-znacky-moto-profesni-
mc&catid=49%3Arzne&Itemid=1>.

- [5.] *Třídílné znaky – MC patches* [online]. © 2015 MC NEWS, 20. února 2009. [cit. 2015-04-18]. Dostupné z: <http://mcnews.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=79%3Atridilne-znaky-mc-patches&catid=49%3Arzne&Itemid=1>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

MC Motorcycle club

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Kategorie a subkategorie vzešlé z analýzy rozhovorů s návodem